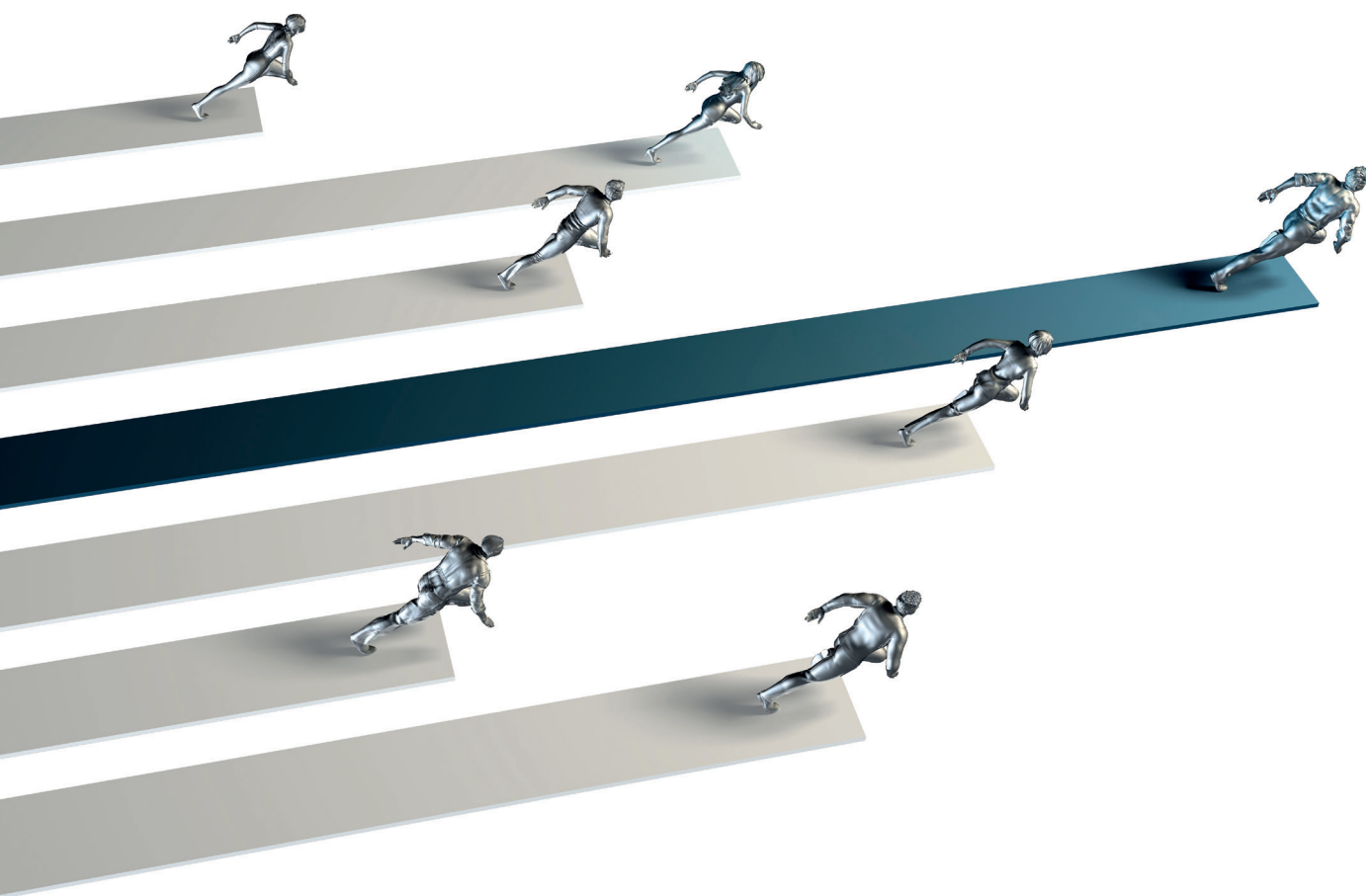

KONKURENTNOST NEMA ALTERNATIVU

KAKO BRZO I PREDVIDIVO
POSLOVATI U HRVATSKOJ

Naslov: Bijela knjiga 2020. „Konkurentnost nema alternativu“

Autor: Velimir Šonje, Arhivanalitika

Za izdavača: Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj

Naklada: 50 primjeraka

Kontakt: Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj
Radnička cesta 47, Zagreb 10000
Tel. +385 99 2805 817

Dokument je izradila Arhivanalitika
za Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj

Sadržaj

Uvod	5
Izravna strana ulaganja, istraživanja i razvoj	9
COVID-19	14
Porezi i slična opterećenja: fokus na ljude	16
Porez na dohodak i doprinosi	18
Porez na dobit	19
Parafiskalni nameti	20
Državna poduzeća	22
Konkurentnost nema alternativu: brzina i predvidivost poslovanja	24
Poslovna brzina	26
Brzina, pravda i pravosuđe	31
Brzina javne nabave i korupcija	32
Brzina i odgovornost zaposlenika javnog sektora	33
Zaključak: cilj i preporuke	35
Dodatak	38
Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj (FICC)	40
O nama	40
Ciljevi	40
Upravljačka struktura	41
Članovi	45

GLAVNE PORUKE BIJELE KNJIGE 2020.

Brzina, točnost, predvidivost, kreativnost

- Niski troškovi rada ne znače konkurentnost. Konkurentnost je brzina, točnost, predviđanje i kreativnost. Ubrzanje administrativnih procesa i odluka smanjit će troškove regulacije i izgubljenog vremena te osloboditi vrijeme i novac za istraživanja, razvoj, poslovne eksperimente i inovacije.

Porezna konkurentnost

- Porezna konkurentnost može se uspostaviti uvođenjem jedinstvene i niske stope poreza na dohodak, smanjenjem stope poreza na dobit i smanjenjem parafiskalnih nameta.

Pravni okvir i konkurentnost

- Brzina rada porezne administracije, sudskih odluka i njihova izvršenja, uz naglasak na postupke rješavanja naplate i inosolventnosti dužnika nužan je uvjet ubrzanja poslovnih procesa.

Vladavina prava i borba protiv korupcije

- Gospodarske i administrativne procese potrebno je ubrzati, ne na uštrb, već uz jačanje vladavine prava i borbe protiv korupcije.

Javna nabava i osobna odgovornost

- Osobnu odgovornost u javnom sektoru treba jačati kroz nagrađivanje brzine postupanja i odlučivanja. To je bitan dio reforme koja treba obuhvatiti i program "Dva za jedan" - ukidanje dva stara za jedan novi propis.

Reforma šireg javnog sektora

- Treba ambiciozno realizirati programe otklanjanja barijera poslovanju i liberalizacije tržišta, uz poseban naglasak na reformu sustava državnih poduzeća koje treba depolitizirati, profesionalizirati i djelomice privatizirati. Privatni sektor treba snažnije uključiti u pripremu i korištenje sredstava EU.

Uvod

Kada je anketa koja je provedena među poduzetnicima u Hrvatskoj (Enterprise Survey, Svjetska banka, 2013.) pokazala da viši menadžment u hrvatskim poduzećima troši gotovo 20% radnog vremena na rješavanje problema povezanih s državnom regulacijom, taj podatak nije privukao veliku pažnju. Međutim, međunarodne su usporedbe pokazale da hrvatski menadžeri troše gotovo dvostruko više vremena na poslove povezane s regulacijom od menadžera iz usporedivih zemalja. To je trebalo uzbuniti tvorce takve politike. Ali, to se nije dogodilo. Slična anketa nakon 2013. nije provedena, no nemamo razloga pretpostaviti da se rezultat u međuvremenu značajnije promijenio.

Spomenuti rezultat ukazuje na rak ranu poslovanja u Hrvatskoj: usporavanje poslovanja zbog dragocjenog menadžerskog vremena bačena u nepovrat radi čekanja i neizvjesnosti u vezi s administrativnim procesima. Sporost uzrokuje nedovoljnu konkurentnost, produktivnost i inovativnost. To je povezano sa sporijim otvaranjem novih radnih mjesta i s nižim životnim standardom u usporedbi sa zemljama Nove Europe, koje su po drugim kriterijima inače slične Hrvatskoj. Više nije dovoljno biti u prosjeku ili ispod prosjeka našega dijela kontinenta. Ako se želi ozbiljno razvijati, Hrvatska treba izbiti na vrh ili biti pri vrhu ljestvice srednje i istočne Europe po konkurentnosti.

Relativno male razlike u utrošku menadžerskog vremena mogu uzrokovati velike razvojne procjepe. Na primjer, ako viši menadžer radi u prosjeku 2 500 sati godišnje i ako isti tip menadžera u zemlji A – nazovimo je Hrvatska – od toga troši samo 2 000 sati na produktivne poslove koji poboljšavaju procese, otvaraju nova tržišta, dovode do novih proizvoda i novih načina njihove distribucije, dok u zemlji B – nazovimo ju Slovenija – menadžer na takve produktivne poslove potroši 2 250 sati (jer na poslove vezane uz regulaciju potroši svega 250 sati na godinu umjesto 500, koliko troši menadžer u Hrvatskoj), kroz godine će se nakupiti velika razlika u broju sati produktivnog menadžmenta. Ukupan broj sati potrošenih na poslove vezane uz regulativu menadžera u zemlji A narast će na 2 500 kroz deset godina. To je oko 250 radnih dana ili 1 godina na svakih 10, za samo jednog menadžera. Kada se to pomnoži s brojem menadžera u zemlji, suhoparna razlika od desetak posto više posvećenog vremena na državnu regulativu u toku samo jednog desetljeća pretvara se u milijune menadžerskih dana razlike. To su oni vrijedni dani koji su mogli biti utrošeni na inovacije, osvajanje novih tržišta i poboljšanje poslovnih procesa, koji su gospodarstvo mogli učiniti konkurentnijim.

Vrijeme menadžera posvećeno regulaciji nije potpuno bačeno vrijeme kad je riječ o društvenim troškovima i koristi, ako se troši djelotvorno. Na primjer, ispunjavanje ekoloških standarda ili standarda zaštite potrošača najčešće proizvodi veće društvene koristi od privatnih troškova. Međutim, ako viši menadžeri u zemljama poput Slovenije na poslove u vezi s državnom regulacijom potroše polovicu vremena koje u tu svrhu potroše hrvatski menadžeri, onda je očito da se razumljivo stroga regulativa Europske unije može provoditi uz znatno manja opterećenja za poduzeća i njihov menadžment u odnosu na opterećenja koja postoje u Hrvatskoj.

Hrvatski menadžeri troše mnogo više vremena na poslove povezane s regulacijom od menadžera u usporedivim zemljama.

Gubitak vremena smanjuje brzinu poslovanja, inovativnost i konkurentnost, što dovodi do otvaranja manjeg broja kvalitetnih radnih mjesta.

Previše bačenog vremena ključnih menadžera indikator je loših propisa čija je provedba nepredvidiva. Čekanje i zastoje investicijskih i poslovnih procesa često je povezano s rizicima i neizvjesnostima zbog zastoja u odgovoru administracije, čekanja odluka na javnim natječajima, čekanja na mišljenja poreznih stručnjaka, odvjetnika i drugih eksperata za regulaciju. Ma koliko ti ljudi bili potrebni i vrijedni, njihov rad nije izravno povezan s prodajno marketinškim, financijskim i inženjerskim segmentima poslovnih poduhvata u kojima se stvara nova vrijednost. Usto, u okruženju u kojem administrativni poslovi prevladaju nad drugim menadžerskim poslovima, poduzetnici i menadžeri postaju frustrirani. Stvara se osjećaj gubitka kontrole nad cjelinom poslovnog procesa. A kada vlasnici uvide presudnu važnost regulacije za uspjeh poslovnoga poduhvata, mogu odlučiti angažirati menadžere koji su vješti u rješavanju regulatornih problema. To nisu menadžeri inovatori. Stoga se inovacije i ulaganja u istraživanja i razvoj (R&D) u najvećoj mjeri događaju u zemljama koje su pozicionirane visoko na listi lakoće poslovanja, dok je slab institucionalni okvir za poslovanje povezan s niskim ulaganjima u R&D (Okvir 1).

Ovaj je nalaz od ključne važnosti za razvoj jer Hrvatska u novije vrijeme pokazuje dvije razvojne slabosti. Prvo, sporo „konvergira” – relativno zaostaje za drugim državama Nove Europe koje u prosjeku brže rastu i angažiraju veći dio stanovništva na tržištu rada. Drugo, Hrvatska ne uspijeva zadržati svoje građane, osobito mlade i željne izazova, te ne uspijeva privući druge ljude koji bi mogli pokrenuti razvoj. Postavlja se pitanje kako spriječiti iseljavanje, potaknuti povratak i usto privući ljude koji mogu doprinijeti razvoju Hrvatske, te kako ubrzati konvergenciju i dostići razvojni prosjek Europske unije?

Odgovor je općenito poznat: konkurentnost. Ona podrazumijeva bolje korištenje prigoda na jedinstvenom tržištu koje su se otvorile nakon ulaska u EU. Konkurentnost podrazumijeva i ulaganja u inovacije, istraživanja i razvoj, s ciljem modernizacije gospodarske strukture stvaranjem proizvoda i usluga većeg sadržaja dodane vrijednosti. To će ubrzati rast, modernizirati gospodarstvo, podići produktivnost i životni standard. Hrvatska će ući u klub najrazvijenijih zemalja Europe i svijeta samo ako se transformira iz gospodarstva zasnovanog na učinkovitosti, u čemu također nije predvodnik, u gospodarstvo zasnovano na inovacijama. Kako to postići?

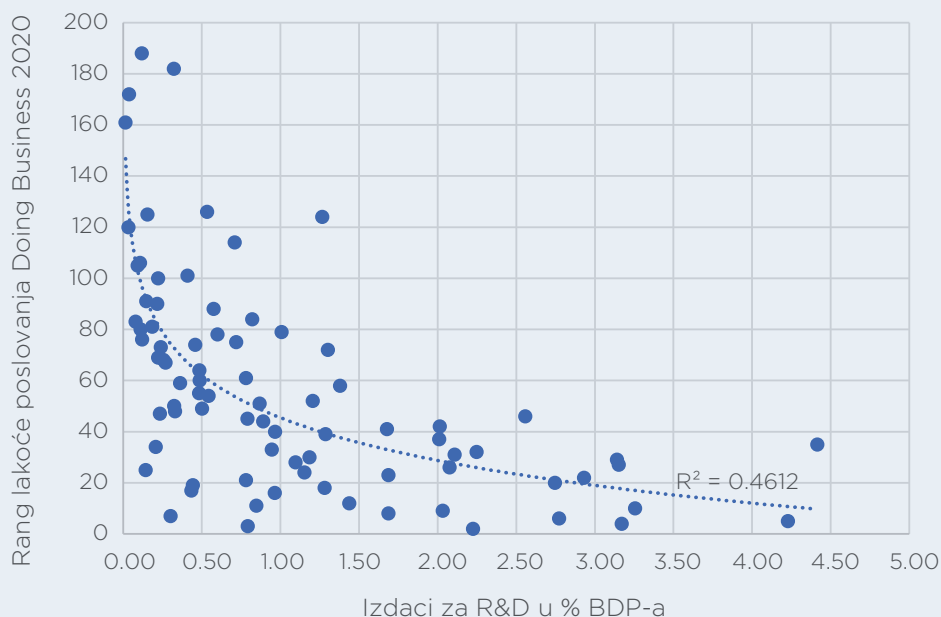
Ne postoji jedan ključan faktor ili samo jedan mogući put. Uvjeti su složeni jer uključuju karakteristike obrazovnog sustava i tržišta rada, funkcioniranje političkog sustava, povjerenje među pojedincima i ključnim društvenim akterima. Na razvoj utječu i „meki faktori” – kulturni čimbenici poput sklonosti riziku, preuzimanju vodstva i odgovornosti. U ovoj Bijeloj knjizi nisu obrađena sva ta područja, ali smo ukazali na preduvjete koje smatramo ključnim za ostvarenje razvojne vizije.

Prvi i najvažniji preduvjet za konkurentnost i konvergenciju je ispunjen: nakon ulaska u EU srušene su formalne prepreke trgovini i ulaganjima. Stvoreni su preduvjeti za korištenje prigoda na jedinstvenom tržištu EU od gotovo 450 milijuna potrošača (nakon izlaska Ujedinjene Kraljevine). Međutim, preostali su drugi preduvjeti koji nisu ispunjeni, među kojima se ističe stvaranje poreznog sustava čija su opterećenja primjerena dostignutoj razini gospodarskog razvitka i osiguranje učinkovitih institucija koje uređuju poslovanje.

OKVIR 1. LAKOĆA POSLOVANJA I ISTRAŽIVANJA I RAZVOJ (R&D)

Slika prikazuje podatke za 82 države za koje je u bazama podataka Svjetske banke moguće pronaći omjer izdataka za R&D i BDP-a, te rangiranje u sustavu pokazatelja lakoće poslovanja Doing Business 2020. Odnos pokazuje vezu između lakoće poslovanja 2020. i ulaganja u R&D (2016.). Niži položaj na osi y znači bolje rangiranje prema lakoći poslovanja. Ono je očito povezano s većim ulaganjima u R&D (pomak udesno na osi x).

Odstupanja od linije nisu zanemariva, a korelacija je srednje jaka. Odstupanja su dijelom uzrokovana pomacima slabije razvijenih zemalja poput Gruzije i Sj. Makedonije, koje su se provedbom reformi poslovnog okvira uspinjale na ljestvici Doing Business, ali istovremeno nisu povećale ulaganja u R&D. Iskustva tih zemalja nisu važna za Hrvatsku jer su slabije razvijene. Za Hrvatsku je mnogo važnije da su gotovo sve zemlje koje imaju omjer izdataka za R&D veći od 2 % BDP-a, što je oko dva puta više od aktualnog hrvatskog omjera (0,9 %) i što bi trebao biti hrvatski cilj, plasirane oko četrdesetog ili boljeg mjesta na globalnoj ljestvici lakoće poslovanja (Hrvatska je 51.). Prema tome, Hrvatska treba težiti ulasku u najboljih 40, a zatim u najboljih 30 zemalja na svijetu prema pokazateljima lakoće poslovanja. Ulaganja u R&D se time neće povećati automatizmom, ali će se stvoriti preduvjeti za povećanje svih vrsta ulaganja, pa tako i onih u istraživanja i razvoj.

Izvor: Svjetska banka, Doing Business, World Development Indicators

Učinkovite javne institucije potiču konkurenciju ravnopravnih sudionika na tržištu i osiguravaju brzo i predvidivo funkcioniranje državnih institucija koje uređuju investicijske i operativne poslovne procese. Takve institucije funkcioniraju na pravedan način: sprečavaju pogodovanje te pružaju jednake prilike i u isto vrijeme ubrzavaju poslovne procese. U konačnici, učinkovite institucije čine poslovni okvir predvidivim. Menadžerima i talentiranim pojedincima oslobađaju vrijeme za stvaranje. Hrvatska reformom stoga treba probuditi am-

Reformama treba probuditi povijesnu ambiciju priključenja razvojnome vrhu Nove Europe gdje se sada nalaze Češka, Estonija i Slovenija.

biciju uspinjanja na krov Nove Europe kad je riječ o stvaranju takvih institucija; Hrvatska se ne smije pomiriti s mjestom na začelju. Ova Bijela knjiga sadrži prijedloge kako postići taj cilj.

Kriza koja je povezana s pandemijom COVID-19 ne može služiti kao opravdanje za odgodu ili tek djelomičnu provedbu reformi javnog sektora. Naprotiv, kriza COVID-19 je poziv i prigoda za ubrzanje promjena.

Prvo poglavlje Bijele knjige govori o općenitoj važnosti izravnih stranih ulaganja i njihovoj važnosti za procese inovacija, istraživanja i razvoja. Na kraju poglavlja obrađena je i tema o učincima pandemije na poslovanje u Hrvatskoj. U drugom poglavlju prikazuju se elementi poreznog sustava koje je potrebno reformirati kako bi se Hrvatska transformirala u konkurentno gospodarstvo. Treće poglavlje posvećeno je poslovnoj brzini i predvidivosti. Na temelju dijela pokazatelja lakoće poslovanja razotkriva se položaj Hrvatske u odnosu na druge države Nove Europe (EU 11) prema kriteriju brzine odvijanja administrativnih procesa. Budući da je koncept poslovne brzine i predvidivosti širi od same brzine administrativnih postupaka, u središnjem poglavlju koje nosi naziv Konkurentnost nema alternativu, raspravlja se o teže mjerljivim aspektima funkcioniranja institucija – korupciji, postupcima javnih nabava i odgovornosti za pravovremeno donošenje odluka, tj. reformi javne administracije. Posebna pažnja je posvećena sektoru državnih poduzeća. U zaključnom, četvrtom poglavlju daju se preporuke.

Izravna strana ulaganja, istraživanja i razvoj

Države srednje Europe i Baltika (Nova Europa) iskoristile su protekla dva desetljeća za transformaciju svojih gospodarstava. To se naročito odnosi na njihove izvozne sektore. Nastala su brojna nova poduzeća, industrije i proizvodi koji su konkurentni na tržištu EU. Izravna strana ulaganja (FDI) u tome su odigrala ključnu ulogu.

Teško je precizno izmjeriti učinak izravnih stranih ulaganja na investicije, osobito u R&D, rast gospodarske aktivnosti i povećanje broja radnih mjesta. Izravna strana ulaganja djelovala u sprezi s međunarodnom integracijom – otvaranjem pristupa velikom tržištu Europske unije i brojnim reformama, među kojima se ističu: bolji, jasniji i međunarodno usklađeni propisi; reforme javne administracije radi povećanja učinkovitosti kroz digitalizaciju i brzinu odziva; privatizacije državnih poduzeća; reforme pravosudnih sustava; uspostave razmjerno jednostavnih i umjereno opterećujućih poreznih sustava te reforme obrazovnih sustava. U tako složenom spletu utjecaja nije moguće izolirati učinak samo jednog čimbenika, no činjenica jest da FDI u sklopu dobro postavljenih ukupnih politika potiču gospodarski rast i ulaganja u istraživanja i razvoj.

Tablica 1 ukazuje na slučaj baltičkih država, gdje prvak u privlačenju FDI-a, Estonija, predvodi ispred susjedne Litve i Latvije kad je riječ o ulaganjima u R&D. Češka je dostigla razmjerno visoku zalihu FDI-a i relativno visok intenzitet ulaganja u R&D, slično kao i Mađarska.

Izravna strana ulaganja doprinose međunarodnoj integraciji gospodarstva, poboljšanju poslovne klime, investicijama i rastu.

Tablica 1. FDI, R&D i dostignuta razina gospodarskog razvitka

	R&D u % BDP 2018.	Zaliha FDI u % BDP do 2018.	Realni BDP po stanovniku u % prosjeka EU 2018	Rang na ljestvici Doing Business 2020	Izvoz roba i usluga u % BDPa
Slovenija	2,0	35,3	87	37.	85,4
Češka	1,7	63,0	91	41.	78,4
Estonija	1,3	92,6	82	18.	74,3
Mađarska	1,2	57,0	71	52.	84,9
Poljska	1,0	46,6	70	40.	55,6
Hrvatska	0,9	74,4	63	51.	50,5
Slovačka	0,8	57,1	73	45.	96,1
Bugarska	0,8	88,1	51	61.	66,9
Litva	0,7	58,1	80	11.	75,6
Rumunjska	0,5	44,9	65	55.	41,6
Latvija	0,4	57,0	69	19.	61,3

Izvor: Eurostat, UNCTAD, Svjetska banka
Doing Business i World Development Indicators za omjer izvoza, zadnji podatak

Ekonomska politika treba poticati ulaganja koja dovode do inovacija, a ne samo do povećanja učinkovitosti; lakoća poslovanja je nužan, ali ne i dovoljan uvjet za to.

Hrvatska nema inovativno gospodarstvo. Nema ni osobite troškovne prednosti. Kombinacija ulaganja u nove tehnologije i institucionalnih reformi Hrvatsku može vratiti na investicijsku mapu Europe.

Iskustva drugih zemalja različita su, jer kao što je već rečeno, u prikazanim odnosima nema jednostavnih veza. Na primjer, Slovačka i Rumunjska imaju niži omjer FDI / BDP, no fokusirana ulaganja u autoindustriju znatno su podigla razinu razvoja kroz učinkovitost, ali bez značajnijih ulaganja u R&D u tim zemljama.

Slično je u Bugarskoj: ondje se relativno značajniji oslonac na FDI pojavio u sprezi s gospodarskim rastom odnosno konvergencijom prema prosjeku EU-a (Slika 1). Međutim, radilo se o rastu na temelju učinkovitosti, ne o inovacijama. Za Slovačku u ranijoj razvojnoj fazi te Bugarsku i Rumunjsku u vrijeme ulaska u EU vrijedi da su izravna strana ulaganja privučena zbog troškovne konkurentnosti, što se vidi u činjenici da ove zemlje nisu osobito dobro plasirane na ljestvici lakoće poslovanja (Tablica 1). To znači da kvalitetne institucije nisu bile presudne za pokretanje ulaganja u usporedbi s niskim troškovima (osobito rada) i niskim poreznim opterećenjima. S druge strane, Slovenija je primjer razvojno zrela ali porezno razmjerno opterećena gospodarstva koje se dugi niz godina nalazi dovoljno blizu prosječne razine razvoja EU-a i predvodi prema ulaganjima u R&D u Novoj Europi (Tablica 1). Ipak, ubrzanje rasta u susjednoj državi u proteklih nekoliko godina prije krize COVID-19 pojavilo se u sprezi s osjetnim rastom FDI-a (Slika 2) i tradicionalno velikom važnošću izvoza. Zbog toga je Slovenija brže konvergirala prema europskom prosjeku 2015. – 2018. nego u mnogo dužem ranijem razdoblju 2001. – 2014. Slovenija je ujedno 37. na svijetu na ljestvici Doing Business, što znači da pripada skupini država za koje očekujemo značajna ulaganja u R&D ako se nalaze na razmjerno visokoj razini gospodarskog razvitka uz poticajno poslovno okružje (Okvir 1).

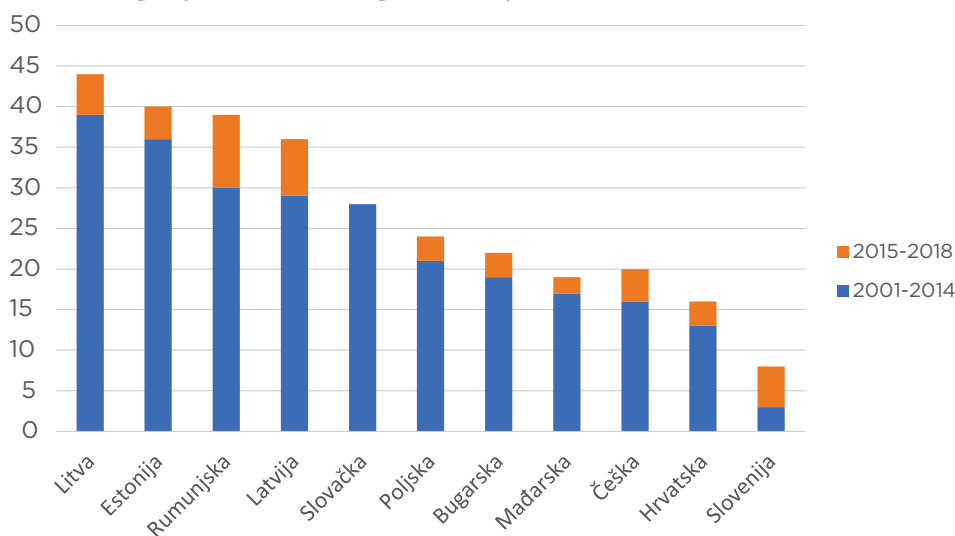
Litva i Latvija su također zanimljive zemlje, jer omjer FDI / BDP se u tim državama pokazuje kao relativno skroman (u manjim državama očekivao bi se veći omjer), no dvije baltičke zemlje uspjele su stvoriti spoj konvergencije (brzog gospodarskog rasta) i vrlo dobre poslovne klime. Litva je 11., a Latvija 19. na svijetu na ljestvici Doing Business (Tablica 1), što je ovim zemljama omogućilo brzu konvergenciju (Slika 1) bez znatnijih ulaganja u R&D.

Može se zaključiti da je lakoća poslovanja nužan, ali ne i dovoljan uvjet većih ulaganja u istraživanja i razvoj. Hrvatska se u prikazanim usporedbama pokazuje kao zemlja s relativno niskim ulaganjima u R&D ali i slabom poslovnom klimom. Hrvatska nema niti jednu prednost (R&D ili kvalitetan okvir za poslovanje ili troškovnu konkurentnost) i veoma je daleko od država poput Estonije, koje su predvodnici u sve tri dimenzije. Hrvatska također zaostaje za zemljama poput Slovačke i Mađarske koje su ranije privukle velika izravna strana ulaganja u industriju da bi u toku drugog desetljeća 21. stoljeća zastale s konvergencijom (Slika 1) i privlačenjem FDI (Slika 2). Hrvatska nije sudjelovala u valu privlačenja industrijskih FDI u srednju i istočnu Europu pred 15-20 godina.

Iskustva pojedinih država pokazuju da se koristi od europskih integracija mogu pojaviti bez osobitih ulaganja u R&D ili dobrog poslovnog okružja ako zemlja može graditi konkurentnost na troškovnim prednostima koje privlače FDI (Bugarska, Rumunjska, Slovačka). Međutim, Hrvatska nikad nije imala troškovnu prednost. Osim toga, iskustvo Slovačke u posljednjih nekoliko godina prije krize COVID-19 pokazuje da razvojni model zasnovan na troškov-

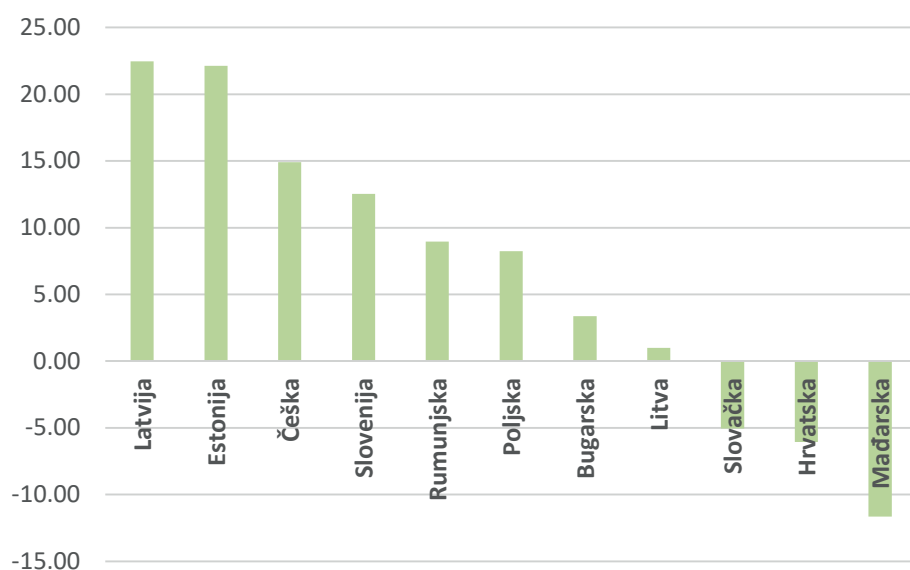
noj učinkovitosti nailazi na ograničenja. Uočite da je Slovačka prestala konvergirati u razdoblju 2015. - 2018. (Slika 1). Mađarska i Poljska imaju bolju poslovnu klimu i veća ulaganja u R&D od Bugarske, Rumunjske i Slovačke, što im još uvijek omogućava konvergenciju. Češka i Estonija imaju i R&D i FDI i solidnu ili izvrsnu poslovnu klimu, a Litva i Latvija igraju na jednu kartu – izvrsnu poslovnu klimu (nedostaju im veći FDI i ulaganja R&D).

Slika 1. Kako su zemlje Nove Europe konvergirale: broj postotnih bodova za koliko se realni BDP prema paritetu kupovne moći približio prosjeku EU-a u dva podrazdoblja 2001.-2014. i 2015.-2018.

Izvor: Eurostat, vlastiti izračuni

Slika 2. Za koliko se postotnih bodova promijenio omjer zalihe FDI u odnosu na BDP 2007. - 2018.

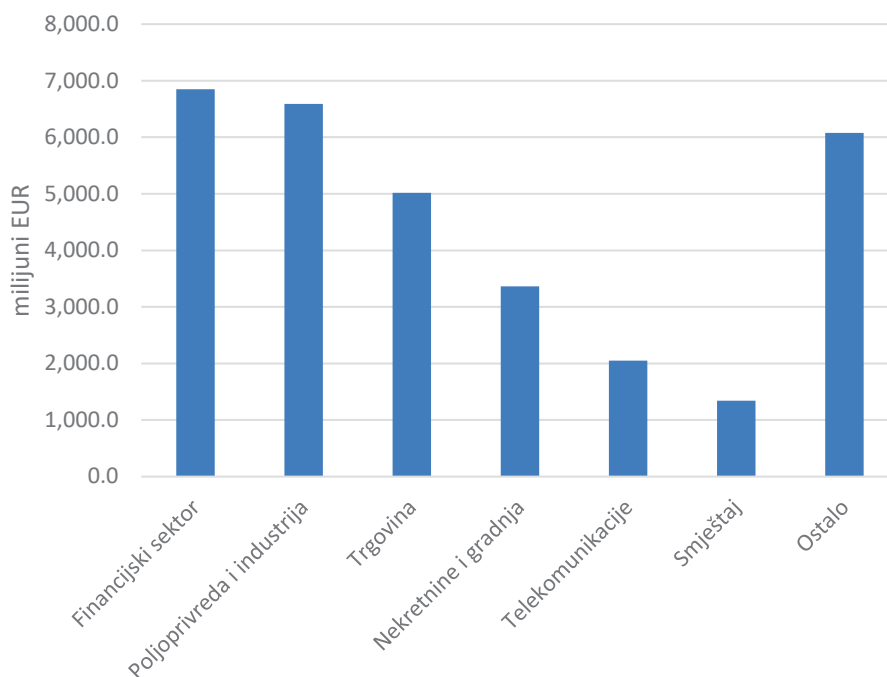

Izvor: UNCTAD

Može se zaključiti da je razdoblje u kojemu su troškovni odnosi i troškovna efikasnost bili presudni završeno. Sveukupan institucionalni okvir, te inovativnost i ulaganja u R&D postali su ključni čimbenici razvoja. Hrvatska do sada nije uspjela uspostaviti troškovnu ili institucionalnu konkurentsku prednost i zbog toga se sporo približavala europskoj razini razvoja. Stoga nema jamstva da će relativno zaostajanje uspjeti riješiti u narednom historijskom ciklusu konvergencije, koji će biti zasnovan na novim tehnologijama. Hrvatska osim pokretanja novih vrsta ulaganja u visoke tehnologije treba nadoknaditi i zaostatak u dijelu razvitka institucija koje uređuju poslovno okruženje.

Stoga bi bilo pogrešno zaključiti da se problem u slučaju Hrvatske svodi na nedostatak novih industrijskih FDI-ova (teza „nema novih tvornica na ledini“). Od 31,3 milijarde eura izravnih stranih ulaganja u razdoblju od 1993. do 2018., oko 6,6 milijarda ili 21 % ipak je usmjereno u poljoprivredu i prerađivačku industriju (Slika 3). Relativno nizak postotak posljedica je kombinacije kasnog ulaska u EU i razmjerne razvijenosti uslužnog sektora koji stvara pritisak na troškove i plaće, što je umanjilo ukupnu troškovnu konkurentnost. Hrvatska je zbog kašnjenja s ulaskom u EU propustila val industrijskih ulaganja „na ledini“ koji se širom Nove Europe pojavio u sprezi s ulaskom novih članica u EU 1990-ih i početkom 2000-ih, što je bilo pojačano zemljopisnom blizinom Njemačke i preusmjeravanjem međunarodne trgovine s istoka prema zapadu Europe. Taj proces je ipak bio ponajviše potaknut troškovnom atraktivnošću, prije svega niskim nominalnim troškom rada. Stoga vrijedi ponoviti: ulaganja koja su potaknuta troškovnim prednostima nisu jamac transformacije gospodarstva zasnovana na učinkovitosti u gospodarstvo zasnovano na inovacijama, koje stvara proizvodnje s višim sadržajem dodane vrijednosti, istražuje, eksperimentira, riskira i inovira.

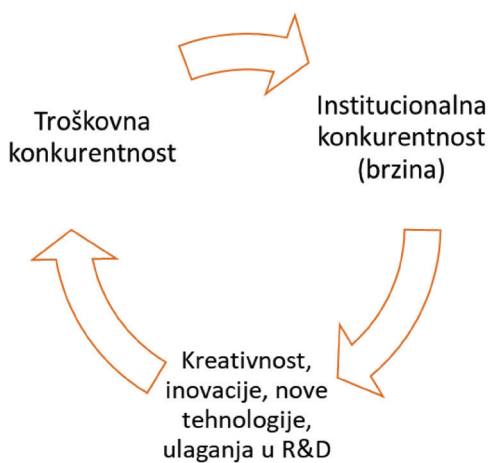
Slika 3. Struktura FDI-a u Hrvatskoj do 2018.

Izvor: HNB, vlastiti izračuni

Ako igranje na kartu troškovne atraktivnosti više nije opcija (jer prošla su vremena za takvu strategiju razvoja), veća sektorska diversifikacija FDI-a u Hrvatskoj može se protumačiti kao potencijalna prednost za Hrvatsku. Tome su tri razloga:

1. Moderna reindustrijalizacija znači razvoj sofisticiranih usluga. Tradicionalni industrijski pogoni više ne donose velik broj novih radnih mjesta i višu dodanu vrijednost jer se proizvodni procesi automatiziraju i/ili sele u Aziju, a u sljedećem razvojnom ciklusu u Afriku. Višu dodanu vrijednost i radna mjesta stvaraju usluge i znanje, što se odnosi i na industrijski inducirane usluge kao što su skladištenje, promet, distribucija i logistika, marketing, mediji, dizajn i oblikovanje proizvoda, IT potpore i komunikacije, obrazovanje, savjetovanje, istraživanja i razvoj, inženjering, održavanje, prateći servisi, istraživanja i razvoj i sl. Više FDI-a u ovim djelatnostima znače bržu transformaciju u moderno i razvijeno gospodarstvo i društvo.
2. Gospodarski relevantna znanja postoje i vrednuju se isključivo u međunarodnom okviru. Izravna strana ulaganja potiču međunarodni transfer praktičnih znanja.
3. Brzina prijenosa i primjene znanja u gospodarstvu traže i institucionalni okvir koji osigurava brzinu. Ako nisu privučena prirodnim resursima (rentom) ili isključivo troškovnom atraktivnošću, izravna strana ulaganja stvaraju pritisak u smjeru povećanja lakoće poslovanja odnosno brzine odlučivanja administracije. Izravna strana ulaganja na taj način pogoduju i domaćim ulaganjima te imaju širi razvojni značaj. Reforme koje ubrzavaju rad institucija i društveni život oslobađaju vrijeme za inovacije, istraživanja i razvoj i olakšavaju zapošljavanje radnika koji ne posjeduju sofisticirana stručna znanja (jer ne mogu se svi, niti većina, zaposliti na visoko sofisticiranim stručnim poslovima). Prema tome, ako je prostor troškovne konkurentnosti kao što je pokazala uvodna analiza ograničen, učinkovitost treba poboljšati kroz smanjenje troškova regulacije i troškova izgubljenog vremena – povećanje brzine poslovanja.

Razvoj podrazumijeva protočnost u ovom krugu. Zemlja se u jednom razdoblju može ubrzano razvijati na temelju jednog ili dva faktora, no tek sprega sva tri faktora konkurentnosti može osigurati trajno dostizanje najviših stupnjeva gospodarskog i društvenog razvitka.

COVID-19

Pandemija je proizvela snažan negativan učinak na sve gospodarske procese, pa tako i na privatne investicije. Procesi su usporeni, a neki i odgođeni iz dobro poznatih razloga koji nisu povezani s troškovima ili institucionalnim slabostima. Međutim, oporavak od krize COVID-19, koji će po svemu sudeći biti sporiji od početnih očekivanja, zavisit će o atraktivnosti pojedinih država, lokacija i industrija u razdoblju nakon krize kad će se konkurencija radi privlačenja investicija dodatno zaoštriti.

Brzina oporavka od COVID-19 zavisit će o investicijskoj atraktivnosti pojedinih zemalja.

Veoma brzo povećanje javnog duga, do čega dolazi zbog opravdanog fiskalnog odgovora na izbijanje krize, već u srednjem roku dovest će do smanjenog kapaciteta javnog sektora za vođenje ekspanzivne fiskalne politike. S druge strane, potreba za javnim izdacima neće se smanjiti. Naprotiv, povećat će se u razmjeru koji je neophodan za ublažavanje socio-ekonomskih posljedica krize u vidu rastućih nejednakosti i smanjenja društvenog standarda zbog ograničenih prihoda proračuna.

Suženi fiskalni kapacitet moći će se nadomjestiti iz dva izvora. Oba zahtijevaju snažno poboljšanje kvalitete politika. Prvo su EU sredstva i programi. Njih je potrebno usmjeriti na načine koji će proizvesti izravan učinak na trajno povećanje konkurentnosti i produktivnosti. To podrazumijeva veću uključenost privatnih poduzetnika i investitora u osmišljavanje i provedbu EU programa. Javna dobra poput škola, bolnica, vodovoda, rasvjeta i šetnica veoma su važna, no život ljudi prvenstveno zavisi o radnim mjestima i plaćama odnosno produktivnosti. Ako ne želimo javna dobra koja neće imati tko koristiti i održavati, značajnije sudjelovanje u EU programima treba omogućiti poduzetnicima koji otvaraju održiva radna mjesta.

Kvalitetne reforme u predstojećem razdoblju mogu nadoknaditi suženi fiskalni kapacitet.

Reforma javnog sektora je drugi izvor koji može nadomjestiti suženi fiskalni kapacitet. U Hrvatskoj postoji velik prostor za uštede i rast efikasnosti uz zadržavanje postojećeg ili povećanog obuhvata i kvalitete javnih usluga. Aktualna kriza će poništiti svaku mogućnost zadržavanja rukavaca neefikasnosti i pred javni sektor postaviti konačan izazov postizanja učinkovitosti. Kriza je u vrijeme zatvaranja pokazala kako se niz javnih servisa može uspostaviti online, što je samo jedan primjer kako se kriza može pretvoriti u prigodu. Razvojni trenutak je takav da se niti jedna takva šansa više ne smije propustiti. Potrebe za promjenama akumulirane su do točke napetosti u kojoj će se i uz pomoć EU sredstava teško pomiriti suprotstavljeni ciljevi povećanih javnih izdataka, kontrole javnog duga i poreznih i drugih rasterećenja.

Kriza COVID-19 u širem smislu mogla bi se pokazati kao povijesna prekretnica nalik padu Berlinskoga zida i svjetskoj financijskoj i gospodarskoj krizi 2008./2009. Politike nakon tih događaja u nekim su zemljama pokazale doraslost izazovu vremena i prigode su iskorištene, dok su neka druga društva nakon prekretničkih epizoda ulazila u duga razdoblja apsolutne ili relativne stagnacije ili pada ne nalazeći odgovor na izazove vremena. Hrvatska će iskoristiti prigodu koja će se otvoriti nakon pandemije ako započne ubranu transformaciju u efikasno i inovativno društvo koje potiče i nagrađuje uspjeh u fer društvenoj igri koju jamče pravedne i učinkovite institucije. U tom smislu, kriza COVID-19 ne otkriva neke nove, skrivene slabosti gospodarstva i društva; ona ne zahtijeva radikalne obrate u strategijama i politikama; ona zahtijeva

brzu i temeljitu akciju na planu otklanjanja slabosti koje su već dulje vrijeme poznate.

Prije nego što se u nastavku usredotočimo na vezu između administrativne učinkovitosti, troškova izgubljenog vremena i brzine poslovanja, prvo ćemo se usredotočiti na gospodarski segment koji ima izravan utjecaj na troškovnu konkurentnost – porezni sustav. Hrvatska ne može graditi troškovnu konkurentnost u modernom gospodarstvu na niskom trošku rada. Cijena kapitala je već u dobroj mjeri konvergirala prema cijeni kapitala u drugim europskim zemljama. Porezni sustav je prostor u kojem još postoje određene rezerve koje treba iskoristiti.

Porezi i slična opterećenja: fokus na ljude

Kapital putuje tamo gdje ima ljudi i ideja. Hrvatska iseljavanjem gubi ljude i ne uspijeva privući neke druge ljude koji bi poduzetničkim duhom, inovativnošću i energijom mogli dati doprinos nacionalnoj konkurentnosti. Stoga, ako konkurentnost nema alternativu, dosadašnji koncept državnog proračuna s uglavnom zadanom (i rastućom) rashodnom stranom treba podrediti glavnom razvojnom cilju: zaustavljanju iseljavanja, povratku iseljenih i privlačenju drugih ljudi koji mogu ubrzati hrvatski gospodarski i društveni razvoj.

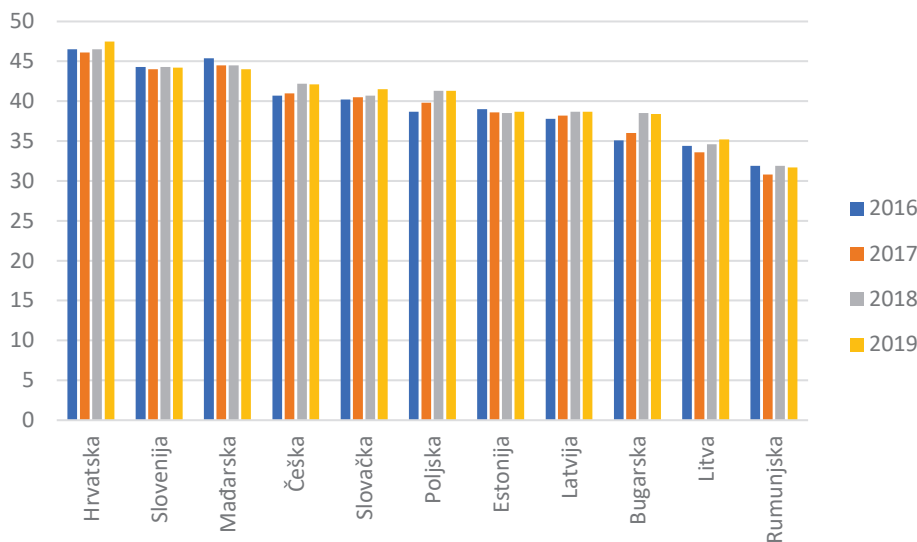
Iako se visoka opća stopa PDV-a od 25 % često prikazuje kao glavni problem hrvatskog poreznog sustava, treba podsjetiti da je ona postala treća najviša u EU u kroz dva povećanja, 2009. za 1 postotni bod i 2012. za 2 boda. Povećanja su nastupila zbog sporog gospodarskog rasta, makroekonomskih neravnoteža i prevladavajuće političko ekonomske strukture koja odmiče pažnju s ukupne problematike razvoja i ne osigurava adekvatan rast poreznih prihoda uz dane porezne stope.

U vrijeme prvog vala prošle krize 2009. i drugog vala 2012. takva je politika onemogućila dobar odgovor na krizu. Proračun se „spašavalo” porastom opće stope PDV-a, koji je najizdašniji javni prihod. U budućnosti treba izbjeći takav odgovor. Proračun i porezni sustav treba podrediti odgovoru na pitanje kako zadržati, razviti i privući ljude koji će kreirati nove poduzetničke i radne doprinose kojima će osigurati tri stvari: (a) da se ne ponovi fiskalna povijest u kojoj su deficit i omjer javnog duga i BDP-a šest godina brzo rasli, (b) da se stvore uvjeti za smanjenje opće stope PDV-a u budućnosti, i (c) da se Hrvatsku izvuče iz klopke najvećih poreznih i sličnih opterećenja među zemljama Nove Europe.

Težina poreznih i sličnih opterećenja povezana je s veličinom javnog sektora čiji prihodi uključuju i dio parafiskalnih nameta koji se plaćaju državnim poduzećima i agencijama uključenima u obuhvat sektora opće države. Veličina sektora opće države predstavlja skupni iskaz poreznih i sličnih opterećenja, ali i dijela parafiskalnih opterećenja. Usporedba ukupnih javnih prihoda sektora opće države u postotku BDP-a među državama Nove Europe pokazuje da je veličina ovog sektora u Hrvatskoj najveća i da je zadnjih godina prije COVID-19 krize rasla. Dio rasta omjera javnih prihoda opće države i BDP-a može se objasniti sve boljim povlačenjem sredstava iz EU fondova, no ta činjenica ne predstavlja opravdanje za visinu prikazana omjera jer i druge države prikazane na Slici 4 jednako uspješno ili još uspješnije povlače europska sredstva. Stoga posebnu pažnju treba obratiti na odnose koji su prikazani na Slici 5, koji pokazuju da Hrvatska najviše odstupa u odnosu između dostignute razine gospodarskog razvitka (mjereno realnim BDP-om po stanovniku) i opterećenja što ga proizvodi sektor opće države. Hrvatska je i slabije razvijena od prosjeka i ima mnogo veća opterećenja od prosjeka država Nove Europe, što će se u narednim godinama dodatno zaoštravati s obzirom na najveći očekivani gospodarski pad i rast omjera javnog duga i BDP-a u prikazanoj skupini država.

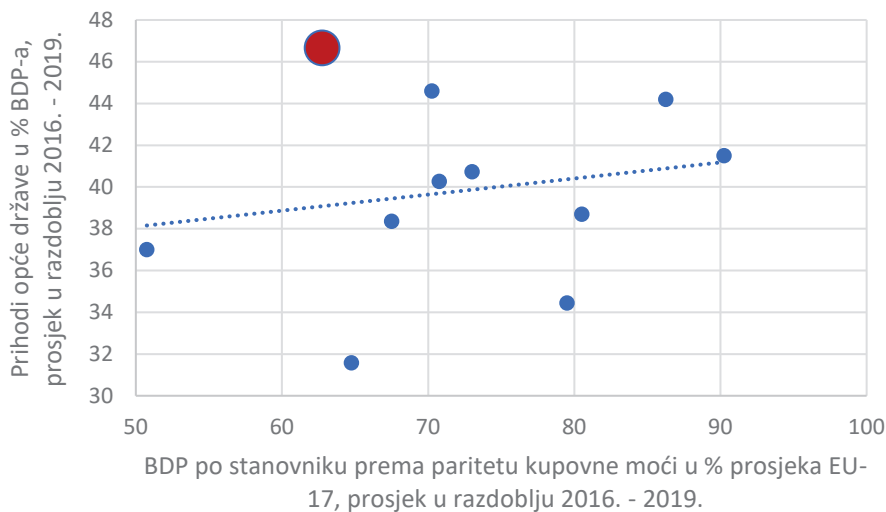
Kapital ide tamo gdje ima ljudi i ideja, a širina obuhvata javnog sektora umanjuje konkurentnost i perspektive za rast.

Slika 4. Prihodi opće države u % BDP-a 2016. - 2019.

Izvor: Eurostat

Slika 5. Prihodi opće države u % BDP-a naprema realnom BDPu po stanovniku (Hrvatska je prikazana crvenim krugom)

Izvor: Eurostat

Prema tome, PDV treba smanjiti kada se za to stvore preduvjeti. Pritom treba uvidjeti da PDV kao indirektni porez slabije utječe na investicije i rast od izravnih poreza na rad i kapital. Uz to, PDV ne utječe na izvoz. Zbog toga porezni sustav prije smanjenja PDV-a treba modificirati tako da niži porezi i doprinosi na rad i porezi na kapital potaknu investicije, rast i zapošljavanje. Direktni porezi mogu se smanjiti bez prevelikog opterećenja za proračun – s relativno malim fiskalnim naporom može se postići pozitivan učinak na rast i zapošljavanje.

Porezne reforme treba usredotočiti na izravne poreze jer oni snažnije od PDV-a utječu na investicije.

Porez na dohodak i doprinosi

Nestanak produktivnih ljudi u sprezi sa starenjem stanovništva razlozi su nedodirljivosti doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Manje modifikacije kroz korekciju stopa ili sužavanje obračunskih osnovica za doprinose uvijek su moguće ako se provode reforme na rashodnoj strani. Međutim, dubina strukturnih problema u mirovinskom i zdravstvenom sustavu ne obećava trajno i snažno smanjenje doprinosa. Prostore za rasterećenja treba tražiti u porezu na dohodak.

Usporedba glavnih parametara poreza na dohodak u državama članicama EU-a iz Nove Europe (Tablica 2) pokazuje da je hrvatski sustav poreza na dohodak složen i progresivan – relativno, a ne samo apsolutno više oporezuje ljude s većim primanjima. Time odvraća talente i vrhunske menadžere u poduhvatima visoke dodane vrijednosti u kojima sudjeluju izvrsno plaćeni ljudi. Podaci pokazuju da Hrvatska ima veću nižu poreznu stopu od država Nove Europe koje imaju jedinstvenu stopu. Među državama koje imaju progresivan sustav samo Slovenija ima usporedivu progresivnost, ali zbog hrvatskoga prireza, slovenska je progresivnost snažnija tek u najvišem razredu, iznad 71 tisuću eura godišnjeg dohotka. Međutim, Slovenija je dostigla znato veću razinu razvoja koja omogućava lakše podnošenje najvišeg poreznog opterećenja.

Odbici koji umanjuju osnovicu za obračun poreza na dohodak donekle ublažavaju, ali ne mijenjaju osnovni zaključak koji proizlazi iz Tablice 2: Hrvatska nije porezno konkurentna. Usto, kompliciran sustav neoporezivih izdataka poput nekih vrsta nagrada, stipendija, smještaja radnika i sl., uz diferenciranje stopa prema dobi mladih radnika, stvorili su nerazvidan i složen sustav oporezivanja dohotka koji destimulira privlačenje izvrsno plaćenih stručnjaka i talenata. Može se zaključiti da je sustav poreza na dohodak jedan od važnih uzroka nedostatka međunarodne konkurentnosti.

Prikazani sustav proizvodi još jednu anomaliju: u svijetu u kojem ljudi postaju sve mobilniji i obrazovaniji stručnjaci pokazuju tendenciju prema samostalnom radu kroz obrte, vlastita poduzeća, menadžment kompanije i samozapošljavanje. Taj trend treba pozdraviti ako je riječ o ozbiljnim poduzetničkim iskoracima. Međutim, ako je porezna optimizacija glavni motiv izlaska iz većih korporacija, takav trend može smanjiti konkurentnost kompanija zbog većih teškoća i rizika usklađivanja operativnih poslovnih procesa s vanjskim podgovaračima poslova. Zaključak glasi da u Hrvatskoj treba provesti duboku reformu sustava poreza na dohodak s ciljem rasterećenja i pojednostavljenja. Jedinstvena niska stopa poreza na dohodak privući će talente i stručnjake bez kojih nema privlačenja sofisticiranih ulaganja u istraživanja, razvoj i nove tehnologije na tragu transformacije gospodarske strukture u pravcu proizvodnji više dodane vrijednosti.

Tablica 2. Stope poreza na dohodak u zemljama Nove Europe

Država članica	Stopa	Donja granica/ gornjagranica (godišnji iznos dohotka)*	Stopa prireza	Odbici
Bugarska	15 %			
Češka	15 %		7 %	Da
Hrvatska*	24 % 36 %	Do 48,228 € Iznad 48,228 €	Do 18 %	Da
Estonija	20 %			
Mađarska	15 %			
Litva	20 % 27 %	Do 136,344 € Iznad 136,344 €		
Latvija	20 % 23 % 31,4 %	Do 20,004 € 20,004 – 62,800 € Iznad 62,800 €		
Poljska	18 % 32 %	Do 20,543 € Iznad 20,543 €		Da**
Rumunjska	10 %			
Slovačka	19 % 25 %	Do 36,256 € Iznad 36,256 €		
Slovenija	16 % 27 % 34 % 39 % 50 %	Do 8,021 € 8,021 – 20,400 € 20,400 – 48,000 € 48,000 – 70,907 € Iznad 70,907 €		Da

* Prije poreznih izmjena koje su stupile na snagu 2021. Preračunato prema tržišnom tečaju u trenutku sastavljanja izvještaja Europske komisije; ** Mogućnost da supružnici zajedno predaju konsolidiranu poreznu prijavu.

Izvor: Europska komisija, [Taxes in Europe Database v3](#).

Porez na dobit

Hrvatska je napravila iskorak 2017. i 2020. kada je visoka opća stopa poreza na dobit od 20 % smanjena na 18 % i uvedena niža stopa od 12 % za mikro i mala poduzeća, i to u dva koraka – prvo za poduzeća s godišnjim prihodom do 3 milijuna, a potom su nižom stopom obuhvaćena poduzeća s godišnjim prihodom do 7,5 milijuna kuna.

Usporedba u Tablici 3 pokazuje da Hrvatska prema ovom poreznom obliku nije međunarodno konkurentna. Poljska i Litva također imaju sniženu stopu za mala poduzeća, koja je niža od stope u Hrvatskoj – 9 % u Poljskoj i 5 % u Litvi. Malo višu opću stopu imaju razvijenije države članice iz Nove Europe – Slovačka (21 %) te Češka i Slovenija (19 %), dok stope od 20 % u Estoniji i Latviji ne smiju zavarati jer se obračunavaju samo u slučaju isplate dobiti ili dividende što se u Hrvatskoj dodatno oporezuje s 12 % uvećano za prirez. Zadržane se zarade ne oporezuju u Estoniji i Latviji.

Niži porez na dobit ima dokazano pozitivan utjecaj na poslovanje i ulaganje jer izravno utječe na stopu povrata na kapital što potiče ulaganja. Vjerojatno najpoznatiji slučaj izvrsnog okvira za privlačenje rizičnog kapitala i velikih kom-

panija jest Irska – gospodarstvo koje je postiglo izvanredno ubrzanje u okviru EU a u proteklih 30 godina. Tome su u velikoj mjeri pridonijela izravna strana ulaganja, između ostaloga privučena i trajno niskom općom stopom poreza na dobit od 12,5 % te poticajima za istraživanja i razvoj.

Ako želi privući i potaknuti sve vrste ulaganja, a osobito u nove tehnologije, Hrvatska treba značajno smanjiti opću i nižu stopu poreza na dobit te pojednostaviti porezni sustav. Složena i ponekad teško shvatljiva pravila razlikovanja oporezivih i neoporezivih izdataka, koja se nepotrebno iscrpljuju u detaljima nevažnih troškova za koje odgovorni menadžeri ionako brinu, kao što su službena putovanja, korištenje automobila i takozvane reprezentacije, trebaju se pojednostaviti. Brzina administrativnih procesa vezanih uz poreze, koji su detaljno obrađeni u sljedećem poglavlju, mora se povećati. Preporuka se prvenstveno odnosi na ažurnost odziva i jasnoću i univerzalnu primjenu mišljenja porezne uprave vezano uz porez na dobit. Poticaje za istraživanja i razvoj i obrazovanje kroz sustav poreza na dobit potrebno je znatno povećati.

Pri izvođenju predloženih poreznih izmjena treba se rukovoditi načelom koje je istaknuto u uvodu: više nije dovoljno biti u prosjeku država Nove Europe. Hrvatska treba izbiti na vrh ili biti pri vrhu srednje i istočne Europe prema kriterijima konkurentnosti. Prosjek više nije dovoljan.

Više nije dovoljno biti oko prosjeka: investicijska atraktivnost postiže se vidljivom poreznom konkurentnošću.

Tablica 3. Stope poreza na dobit u zemljama Nove Europe

Država	Opća stopa poreza na dobit	Napomena
Bugarska	10 %	
Češka	19 %	
Hrvatska*	18 %	Snižena stopa 12 %
Estonija	20 %	Samo u slučaju isplate
Mađarska	9 %	
Litva	15 %	Snižena stopa 5 %
Latvija	20 %	Samo u slučaju isplate
Poljska	19 %	Snižena stopa 9 %
Rumunjska	16 %	
Slovačka	21 %	
Slovenija	19 %	

*Prije poreznih izmjena koje su stupile na snagu 2021.

Izvor: Europska komisija, [Taxes in Europe Database v3](#).

Parafiskalni nameti

Parafiskalne namete teško je analizirati. Ne postoji jedinstvena definicija. Gospodarstvo je premreženo sektorski specifičnim nametima. Javni registar parafiskalnih nameta nije ažuran. Neki parafiskalni nameti (npr. pretplata za HRT) uključeni su u obuhvat opće države jer je javna institucija koja prikuplja takve namete uključena u statistički obuhvat s obzirom da većinu prihoda ne ostvaruje na tržištu. Parafiskalni nameti drugih državnih institucija - poduzeća, koja posluju izvan obuhvata opće države (npr. HEP), nisu uključeni u

statistički obuhvat koji je prikazan na slikama 4 i 5. Stoga je u okviru rada na Bijeloj knjizi predložena jedinstvena definicija parafiskalnih nameta kako bi se u budućnosti olakšala analiza parafiskalnih nameta (Okvir 2).

OKVIR 2. METODOLOGIJA ZA UTVRĐIVANJE PARAFISKALNIH NAMETA U DVIJE STUDIJE SLUČAJA

Cilj: na temelju računovodstvenih informacija za 2018. godinu prikazati odnos parafiskalnih i fiskalnih davanja B/A:

B – parafiskalna davanja su sva davanja državi (uplate proračunima i javnim tijelima i agencijama raznih razina vlasti) koja ne spadaju u skupinu A. Na primjer: komunalne naknade i doprinosi, razne naknade turističkim zajednicama, spomeničke rente, komorski doprinosi, HRT pristojbe i sl.). Koncesijske naknade treba uključiti u B ali prikazati odvojeno tako da se vidi B sa i bez uključenih koncesijskih naknada

A – porezi i doprinosi (uplate proračunima svih razina vlasti na bazi svih oblika poreza te socijalni doprinosi za mirovinski i zdravstveni sustav koji se obračunavaju kao doprinosi rada i na rad).

U kategoriji A ne mogu se naći uplate javnim tijelima koja nisu uključena u proračune opće države, dok se u kategoriji B nalaze sva plaćanja tijelima koja nisu proračuni, ali i (manji) dio uplata u proračune kao npr. komunalne naknade koje su prihod lokalnih jedinica.

Na temelju prikazane metodologije provedene su dvije studije slučaja – jedna u velikom financijskom poduzeću i druga u malom turističkom poduzeću (oba poduzeća su članice Udruženja stranih ulagača). Cilj je bio utvrditi postotak za koji treba uvećati redovne ukupne poreze i socijalne doprinose kako bi se dobio ukupan iznos opterećenja s uključenim parafiskalnim nametima. U slučaju velikog financijskog poduzeća plaćene poreze i doprinose trebalo je uvećati za 5,5 % da se dobije puni iznos nameta, dok je u slučaju malog turističkog poduzeća plaćene poreze i doprinose trebalo uvećati za 79,8 %.

Studije slučaja upućuju na dva zaključka:

- Parafiskalni nameti imaju velik utjecaj na poslovanje poduzeća u Hrvatskoj. Realna slika o ukupnom fiskalnom opterećenju poslovanja može se dobiti tek nakon uključivanja parafiskalnih nameta u obračun.
- Parafiskalni nameti uzrokuju veoma različite položaje poduzetnika na tržištu, osobito u različitim sektorima. Osim o sektorima, razlike u parafiskalnim nametima ovise i o poslovnim modelima i fazama ciklusa razvoja poduzeća. Na primjer, u fazi investiranja u nekretnine poduzeće će biti snažno opterećeno komunalnim doprinosima i drugim davanjima vezanima uz investicije, dok opterećenje porezima i doprinosima neće biti veliko jer još nema dobiti i nisu zaposleni svi planirani radnici.

U proteklih nekoliko godina zabilježeni su pozitivni pomaci u dijelu smanjenja parafiskalnih nameta i liberalizacije tržišta zahvaljujući primjeni SCM (engl. Standard Cost Method) metode u kontekstu usklađivanja lokalnog za-

Velike sektorske razlike parafiskalnih nameta koji su previsoki, stvaraju nejednak položaj poduzetnika na tržištu.

konodavstva s EU-ovom Direktivom o uslugama. Neophodno je utvrditi jedinstvenu metodologiju praćenja i mjerenja parafiskalnih nameta, uspostaviti aplikativnu podršku za transparentan i ažuran javni registar nameta, identificirati najvažnija opterećenja i smanjiti ih s ciljem jačanja konkurentnosti gospodarstva. Uspjeh u tom poslu ovisi o usklađivanju s mjerama povećanja administrativne brzine javnog sustava koje su opisane u sljedećem poglavlju, nakon obrade jednog od ključnih segmenata u kojem se kriju rezerve efikasnosti i konkurentnosti - državnih poduzeća. Parafiskalne namete nije moguće osjetno smanjiti bez restrukturiranja sektora državnih poduzeća.

Državna poduzeća

Sustav koji se sastoji od oko 1 000 poduzeća u pretežitom državnom vlasništvu zauzima značajan dio hrvatskog gospodarstva. Državna poduzeća posluju u gotovo svim bitnim sektorima i predstavljaju važno ishodište parafiskalnih nameta. Prema podacima FINA-e za 2018., 1064 poduzeća u državnom vlasništvu i 423 u mješovitom zapošljavala su gotovo 166 tisuća radnika ili 17,6% od ukupnog broja zaposlenih u sektoru poduzeća. Oko 130 milijardi kuna ukupno ostvarenih prihoda poduzeća u državnom i mješovitom vlasništvu predstavljalo je 18,7% ukupno ostvarenih prihoda sektora poduzeća, a udjel u ukupnim investicijama bio je znatno veći - 41,6%.

Očigledno je riječ o razgranatom sustavu kojim se upravlja na način koji ne ulijeva povjerenje, ali koji ima presudan utjecaj na oblikovanje strukture domaćeg tržišta s obzirom da se državna poduzeća tek sporadično pojavljuju kao izvoznici. Povremene korupcijske afere skrenu pažnju šire javnosti na kvalitetu upravljanja i nadzora u ovom sektoru iako je problem efikasnosti i šireg utjecaja na gospodarsku strukturu trajan.

Upravljanje državnim poduzećima potrebno je depolitizirati, profesionalizirati i dijelom privatizirati kako bi se otklonila opasnost od daljnjeg širenja korupcije, povećala efikasnost i društvena korist od poslovanja državnih poduzeća. To je moguće učiniti bez žrtvovanja javnog interesa koji je inherentan dijelu državnih poduzeća. Bolje i razvidnije upravljanje ovim sustavom predstavlja najveći javni interes.

Depolitizacija. Depolitizacija ne znači otklon politike od strateškog upravljanja državnim poduzećima. Vlada treba jasno definirati javni interes i nadzorom osigurati da se isti provodi. Depolitizacija se odnosi na operativno upravljanje. Strateško upravljanje i nadzor trebaju ostati politički, tamo gdje postoji jasan javni interes koji se ne može ostvariti putem privatnog konkurentnog tržišta. Međutim, i u tom dijelu sektora državnih poduzeća operativno upravljanje treba odvojiti od dnevne politike i prepustiti profesionalcima.

Profesionalizacija. Profesionalno upravljanje je univerzalni imperativ, bez obzira na to kakva će biti krajnja sudbina državnog poduzeća ovisno o tome je li prepoznat javni interes. Formiranje kreativnih i produktivnih timova, politika ljudskih resursa koja će omogućiti rast i razvoj ljudskih potencijala, digitalizacija poslovanja, povećanje efikasnosti kroz uštede, povećanje javnosti rada te jasnija komunikacija, orijentacija prema korisnicima usluga u cilju povećanja njihova zadovoljstva, optimalizacija poslovnih procesa i druge poslovne

**Depolitizacija,
profesionalizacija
i djelomična
privatizacija državnih
poduzeća povećat
će efikasnost,
ojačati povjerenje
javnosti i otvoriti
nove priloge za rast.**

tehnike predstavljaju vrijednost koju stvaraju poslovni profesionalci. Prethodna politička karijera nije kvalifikacija za obavljanje ove vrste posla. Jedan od posrednih načina depolitizacije i profesionalizacije je uvrštenje manjinskoga paketa dionica na burzu i u poduzećima u kojima država zbog javnog interesa želi zadržati potpuni nadzor. Uvrštenje i s time povezana javnost rada promijenit će korporativnu kulturu poduzeća i sustav nadzora.

Privatizacija. Državna poduzeća kod kojih se javni interes ne može prepoznati, a to su najčešće poduzeća koja već posluju na kompetitivnim tržištima, trebaju se privatizirati. Brzina odlučivanja i stavljanje adekvatnog kapitala na raspolaganje menadžmentu predstavljaju zahtjeve na koje vlada najčešće ne može dati adekvatan odgovor. Nadzor u tako razgranatom sustavu brojnih poduzeća politika teško može provesti.

Privatizacija dijela državnih poduzeća može donijeti još tri koristi u okolnostima u kojima se Hrvatska nalazi: može osigurati dodatne prihode u prenapetom državnom proračunu, potencijalno može privući nova inozemna ulaganja i priljev kapitala po toj osnovi, te otvoriti nove prigode za ulaganja mirovinskih fondova. Kako je povećanje ekonomske efikasnosti i ubrzanje rasta krajnji cilj trojstva depolitizacija - profesionalizacija - privatizacija, građani kroz sudjelovanje mirovinskih fondova u stvaranju i prisvajanju nove vrijednosti mogu imati dodatne koristi povrh onih koje će imati kao korisnici proizvoda i usluga takvih poduzeća.

Institucionalnim reformama treba izgraditi konkurentnost koja ne počiva na niskim troškovima nego na brzini i predvidivosti poslovanja.

Konkurentnost nema alternativu: brzina i predvidivost poslovanja

Porezna konkurentnost nije dovoljan, ali jest nužan uvjet postizanja željene razine konkurentnosti nacionalnog gospodarstva. Međutim, Hrvatska nema ni mogućnosti ni želje biti troškovno atraktivna kao „jeftina” poslovna lokacija koja se oslanja na niske troškove rada, pa se postavlja pitanje koji su ostali realni sadržaji pojma konkurentnost pored smanjenja poreznih i parafiskalnih nameta i reforme sustava državnih poduzeća?

U prvom dijelu Bijele knjige prikazana je transformacija složenosti gospodarstva od prve faze u kojoj je troškovna efikasnost ključna preko druge faze u kojoj se na troškovnu efikasnost nadograđuje institucionalna efikasnost, do treće faze u kojoj se na prva dva procesa nadovezuju kreativnost, inovativnost, nove tehnologije i ulaganja u istraživanja i razvoj. Prethodne faze - troškovna i institucionalna - nužni su uvjeti kasnijih razvojnih faza.

U ovom poglavlju prikazana je središnja uloga institucija u drugoj fazi koju Hrvatska nije dovršila. Uloga institucija sagledana je kroz prizmu brzine odlučivanja i odvijanja javnih administrativnih i sličnih procesa koji imaju presudan učinak na privatne investicije.

Isticanje brzine procesa nije uobičajen način gledanja na procese rasta i razvoja. Međutim, jasno je da je postizanje ambicioznih razvojnih ciljeva povezano s brzinom odlučivanja, ulaganja i odvijanja poslovnih procesa.

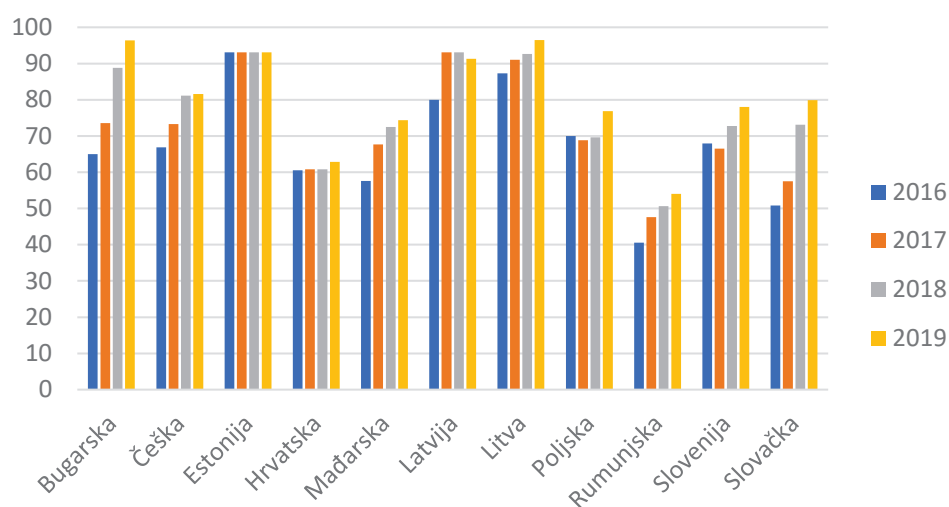
Znanstvena istraživanja u kojima je mjerena prosječna brzina hoda ljudi u gradovima pokazala su da je ubrzani „urbani metabolizam” povezan s razvitkom. No, naš koncept brzine ne odnosi se na povećanje brzine života i rada ljudi. Brzina u današnjem svijetu ovisi o primjeni tehnologije, a tehnologija koja ubrzava procese može omogućiti ljudima i da uspore životni ritam dok se poslovni procesi ubrzavaju. Zanima nas mogućnost za postizanje brzine u primjeni tehnologije, što ovisi o iznosu i kvaliteti investicija, znanjima i organizaciji.

Brzina se u širem smislu može povezati s konceptom lakoće poslovanja koju mjerimo sustavom pokazatelja Doing Business. Kod tih pokazatelja uobičajen je fokus na mjesto na globalnoj rang listi (Tablica 1, Okvir 1). No, informativnije je bodovanje lakoće poslovanja koje je prikazano na Slici 6. Iako se bodovni rezultat za Hrvatsku poboljšava od 2016. godine, Hrvatska je bolja samo od Bugarske, uz bok Mađarske i Rumunjske, te zaostaje za ostalim državama članicama iz Nove Europe. Rezultat jasno pokazuje da Hrvatska nije konkurentna zemlja za poslovanje i to treba hitno promijeniti.

Ukupan rezultat skriva detalje. Iz sustava Doing Business izlučili smo šesnaest pokazatelja najniže hijerarhijske razine u svrhu izravnog mjerenja poslovne brzine (Okvir 3). Odabrani pokazatelji mjere različite vrste interakcija između poslovnih subjekata i regulatornih ili sudskih tijela.

O središnjoj važnosti poslovne brzine: broj administrativnih procedura nije problem ako se one mogu brzo okončati.

Slika 6. Ukupan rezultat prema Doing Business 2016. – 2020.

Izvor: Svjetska banka, www.doingbusiness.org

OKVIR 3. POKAZATELJI DOING BUSINESS KOJI IZRAVNO MJERE BRZINU

1. Broj potrebnih dana za pokretanje poslovanja

Mjeri se broj potrebnih dana za registraciju d.o.o. a s pet osnivača na trgovačkom sudu u glavnom gradu.

2. Vrijeme (dani) potrebni za dobivanje građevinske dozvole

Broj dana potreban srednje velikoj građevinskoj tvrtki da dobije građevinsku dozvolu za izgradnju skladišta od oko 1 300 m² na dva kata u glavnom gradu.

3. Broj potrebnih dana za priključak na električnu mrežu

Vrijeme potrebno za 140 kVA trofazni priključak skladišta iz točke 2 na el. mrežu u glavnom gradu.

4. Broj potrebnih dana za registraciju vlasništva nad nekretninom

Vrijeme potrebno za registraciju vlasništva nad 10g. starim skladištem do razine pouzdanosti da se upisana nekretnina može koristiti kao zalog. Sve se događa u glavnom gradu.

5. Vrijeme u satima koje je potrebno za procedure plaćanja poreza na godišnjoj razini

6. Vrijeme u satima koje je potrebno za podnošenje prijave za povrat pretporeza

7. Vrijeme u tjednima koje je potrebno za realizaciju povrata pretporeza

8. Vrijeme u satima koje je potrebno za ispravak prijave poreza na dobit

9. Vrijeme u tjednima koje je potrebno za realizaciju ispravljenog poreza na dobit

Blok poreznih postupaka 5 - 9 odnosi se na poduzeće s kapitalom 102 x većim od dohotka po stanovniku i prihodom 1 050 puta većim od toga iznosa, koje u

drugoj godini ostvaruje i isplaćuje dobit nakon što je u prvoj godini ostvarilo gubitak, a procedure koje se gledaju odnose se na poreze i doprinose na rad, porez na dobit i PDV.

10. Vrijeme u satima koje je potrebno za dovršetak izvozne dokumentacije
11. Vrijeme u satima koje je potrebno za dovršetak uvozne dokumentacije
12. Broj dana za sudsku provedbu ugovora
13. Broj dana za podnošenje i zaprimanje tužbe
14. Broj dana za parnicu i presudu
15. Broj dana za provedbu presude

Sporna je isporuka namještaja rađenog po mjeri vrijednog oko 25 000 €, koji je kupac vratio i odbio platiti zbog navodno loše kvalitete. Spor se vodi pred sudom u glavnom gradu.

16. Broj godina za provedbu postupka za rješavanje insolventnosti

Poduzeće s 201 zaposlenim i 50 dobavljača koje posluje u glavnom gradu ne može platiti dospjelu ratu kredita i neto vrijednost mu je negativna. Izvansudska nagodba nije moguća, pokreće se postupak pod okriljem trgovačkog suda.

Pokazatelji vremenskog trajanja interakcija s javnom administracijom stvaraju dojam o realnom sadržaju i odvijanju procesa kroz konkretne dane, tjedne ili godine koji se troše na regulaciju. Tako se dobiva jasnija slika o sveprisutnosti vladinih i javnih tijela i državnih poduzeća u gospodarskom životu kroz regulaciju, administrativne i sudske postupke, porezne i slične zahvate, te državne izdatke – javne nabave. Sveprisutnost o kojoj je riječ ne mjeri se kroz monetarni trošak ili broj procedura, već kroz najvrjedniji resurs - utrošak vremena. Prevelik utrošak vremena usporava razvoj.

Poslovna brzina

Povećani broj procedura nije problem ako se one mogu brzo okončati. Isto tako, financijski trošak ne mora biti problem ako se time plaća brzina. Kada poduzetnik uoči pravu prigodu, očekivani povrat najčešće je dovoljno visok da može podnijeti povećani trošak rada zbog većeg broja procedura i izravni financijski trošak takvog procesa. Međutim, ono što i dobar projekt teško može otprijeti jest sporost - gubitak dragocjenog vremena.

Slika 7 pokazuje da je broj dana potrebnih za pokretanje posla u Hrvatskoj prevelik: Hrvatska predvodi skupinu država koje zaostaju za najboljim praksama baltičkih država, Mađarske i Slovenije. Moguće je da će ovaj problem biti riješen uvođenjem novog sustava za digitalno pokretanje poslovanja START. Slika 8 pokazuje da je vrijeme potrebno za dobivanje građevinske dozvole malo bolje od prosjeka, ali Hrvatska zaostaje za Litvom, Bugarskom, Estonijom i Poljskom. Nadalje, Hrvatska je solidno pozicionirana kao treća zemlja iza Slovenije i Češke prema vremenu koje je potrebno za priključak poduzetnika na elektroenergetsku mrežu (Slika 9). Međutim, dobar dojam ovog pokazatelja poništen je lošim plasmanom Hrvatske prema kriteriju vremena koje je po-

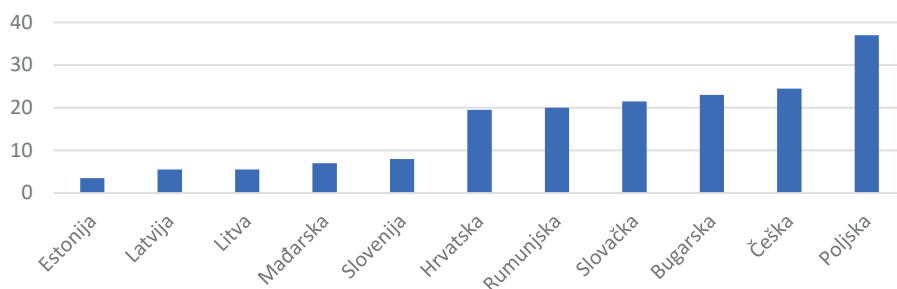
Hrvatska i dalje zaostaje prema vremenu koje je potrebno za registraciju vlasništva nad nekretninom u glavnom gradu.

trebno za registraciju vlasništva nad nekretninom. Hrvatska je ispred Slovenije i Poljske, ali zaostaje za osam država Nove Europe (Slika 10).

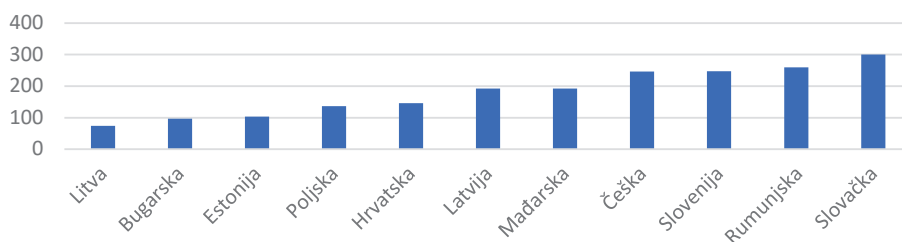
Slike u nastavku prikazuju porezno-proceduralni dio administrativnih procesa. Otkrivaju zanimljivu situaciju u kojoj ukupni pokazatelj broja sati koji se troše za plaćanje poreza, koji izgleda solidno, skriva probleme u dubini sustava. Naime, podatak o 206 sati u prosjeku na godinu, koliko je poduzetnicima u prosjeku potrebno za plaćanje poreza, izgleda dobro jer Hrvatsku smješta u sredinu prikaza (Slika 11). Broj bi se sati trebao smanjiti s napretkom u digitalizaciji, ali ovaj broj sati nije alarmantan. Solidan dojam pojačan je podacima o funkcioniranju sustava PDV a: Hrvatska je u samome vrhu prema kratkoći vremena koje je potrebno za podnošenje prijave za povrat i realizaciju povrata pretporeza. Sustav PDV-a funkcionira dobro. Međutim, teško je objasniti suprotan rezultat kada je riječ o sustavu poreza na dobit; kao da nije riječ o istoj poreznoj upravi. Administrativni dio i brzinu odziva i odlučivanja porezne uprave (što se odnosi i na druga pitanja vezana uz porez na dobit kao što su izmjene akontacija poreza i davanja mišljenja) treba žurno mijenjati. Ovaj segment porezne administracije trenutno ne osigurava konkurentnost: Hrvatska je uvjerljivo najlošija među usporedivim zemljama (Slike 14 i 15).

Sporost procedura u poreznom sustavu najviše je izražena kod poreza na dobit.

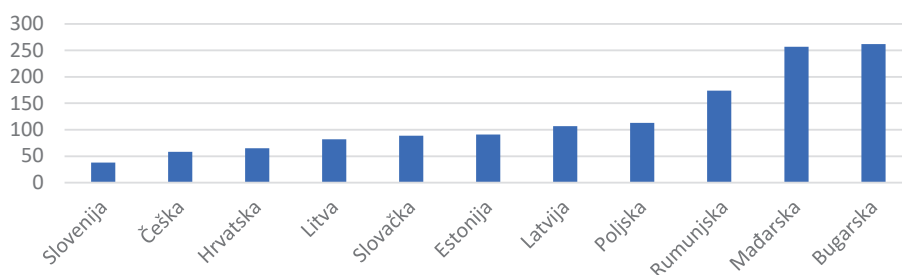
Slika 7. Broj dana potrebnih za pokretanje poslovanja

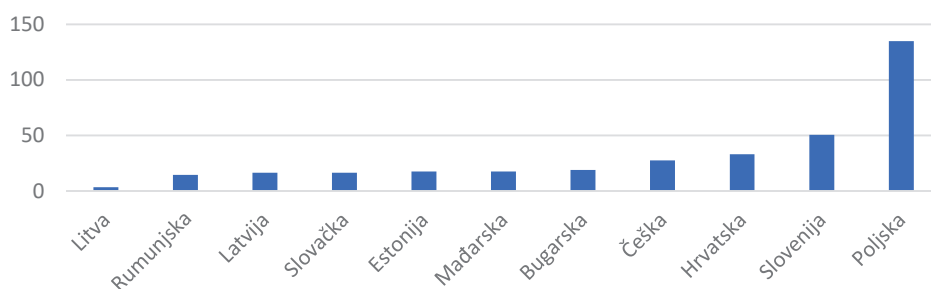
Slika 8. Vrijeme potrebno za dobivanje građevinske dozvole (dani)

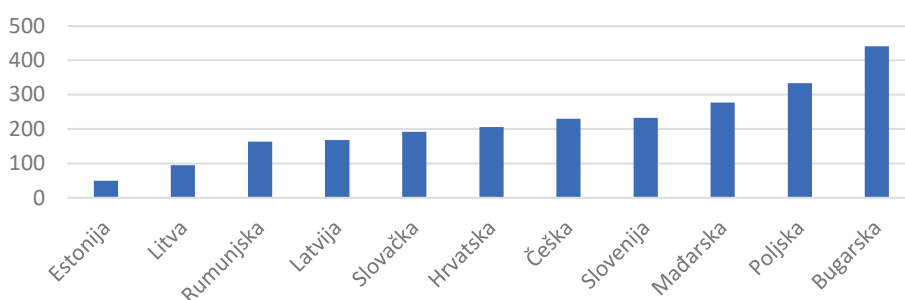
Slika 9. Vrijeme potrebno za pribavljanje priključka na na el. energetska mrežu (dani)

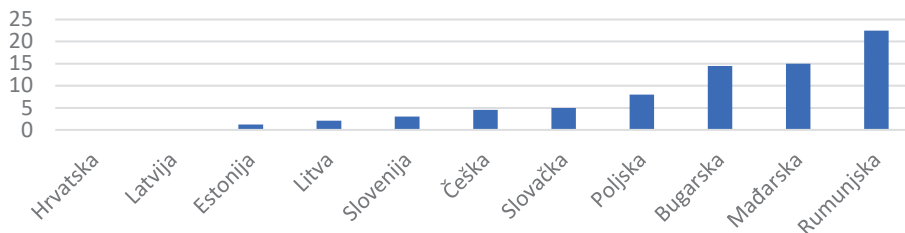
Slika 10. Vrijeme potrebno za registraciju vlasništva nad nekretninom (dani)

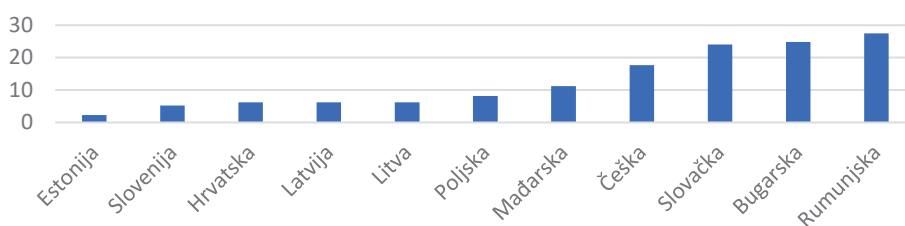
Slika 11. Vrijeme potrebno za plaćanje poreza (sati godišnje)

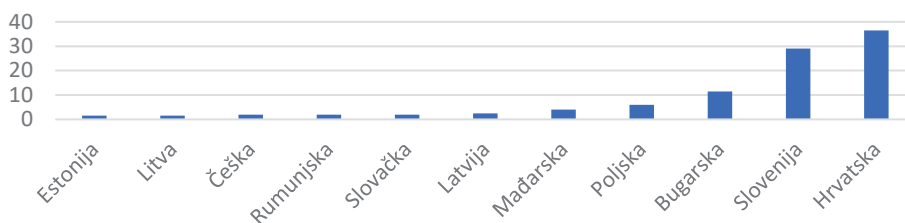
Slika 12. Vrijeme potrebno za podnošenje prijave za povrat pretporeza (dani)

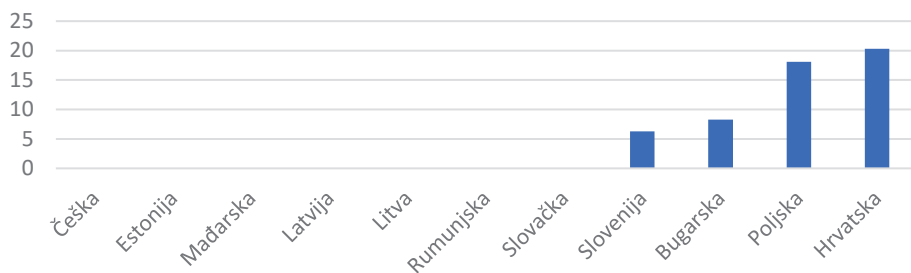
Slika 13. Vrijeme potrebno za realizaciju povrata pretporeza (tjedni)

Slika 14. Vrijeme potrebno za podnošenje zahtjeva za ispravak prijave poreza na dobit (sati)

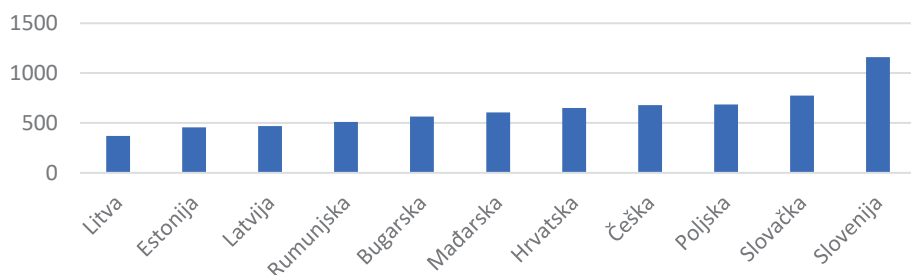
Slika 15. Vrijeme potrebno za realizaciju ispravljenog poreza na dobit (tjedni)

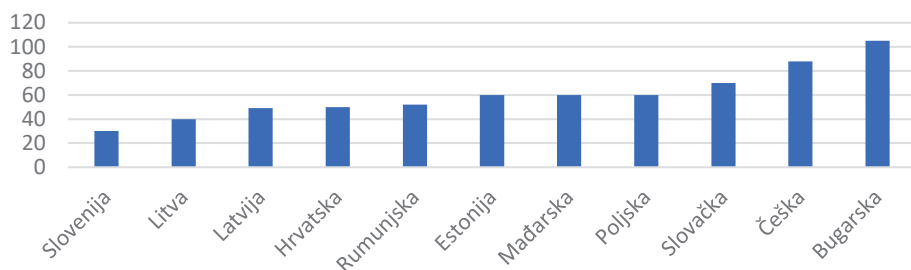
Vrijeme potrebno za kompletiranje izvozne i uvozne dokumentacije nije prikazano, jer u tom procesu nema zabilježenih problema nakon ulaska u EU. U svim državama članicama EU-a rezultati su slični i podrazumijevaju vrlo malen utrošak vremena koji ne utječe na razlike u konkurentnosti.

Slijede indikatori pravosudnog bloka. Slike od 16 do 19 prikazuju vrijeme koje se prosječno utroši u različitim dijelovima sudskog spora koji vode dva poduzetnika sporeći se oko isporuke robe. Prema ukupnom broju dana za provedbu sudskog postupka Hrvatska predvodi donju polovinu liste. Postoji značajan prostor za ubrzanje (Slika 16). Slično kao u poreznom dijelu, postoje bolji i lošiji dijelovi procesa: Hrvatska je solidna prema vremenu potrebnom za podnošenje i zaprimanje tužbe (Slika 17) te za samu parnicu i presudu (Slika 18), ali stoji veoma loše prema vremenu potrebnom za izvršenje donesene sudske presude (Slika 19).

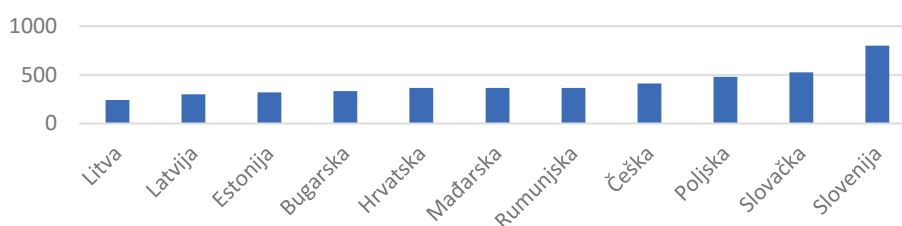
Slika 16. Vrijeme potrebno za sudsku provedbu ugovora (dani)

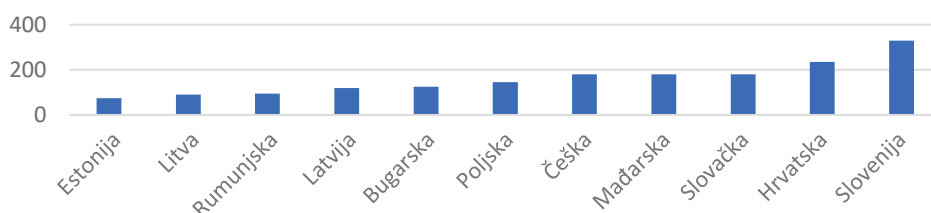
Slika 17. Vrijeme potrebno za podnošenje i zaprimanje tužbe (dani)

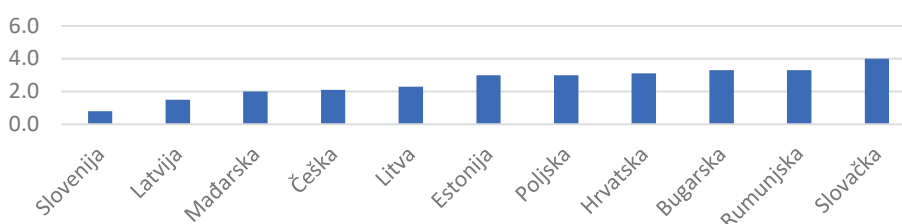
Slika 18. Vrijeme potrebno za parnicu i presudu (dani)

Slika 19. Vrijeme potrebno za provedbu sudske presude (dani)

Slika 20. Vrijeme potrebno za provedbu insolventijskog postupka (godine)

Spori insolventijski postupci (Slika 20) dobro su poznati. Ovo je područje poseban problem, jer usporava realokaciju kapitala i radnika u produktivnije gospodarske projekte, umanjuje mogućnost za pravičnu naplatu vjerovnika, narušava povjerenje u institucije i dramatično usporava gospodarske procese čineći ih nepredvidivima kada izbiju problemi u poslovanju nekog poduzeća.

Računanje ukupnog indeksa poslovne brzine na temelju prikazanih pokazatelja nema mnogo smisla jer, kao što je prikazano, položaj Hrvatske izrazito varira, te bi prosjek sakrio važne informacije o kritičnim područjima koja su identificirana jednostavnim usporedbama:

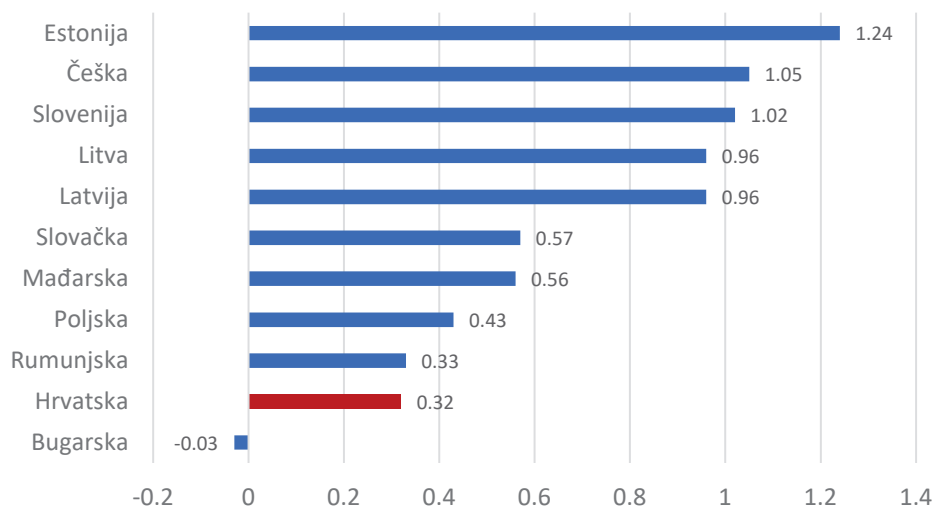
- Administrativna brzina u sustavu poreza na dobit veoma je niska. Treba je žurno povećati.
- Potrebno je ubrzati provedbu svih vrsta sudskih odluka, te skratiti sudske procese i naročito izvršenje sudskih odluka.
- Neophodno je znatno ubrzanje provedbe insolventijskoga prava.

**Prioriteti:
ubrzanje provedbe
sudskih odluka
i insolventijskih
postupaka.**

Brzina, pravda i pravosuđe

Problemi pravosuđa puno su širi od pojava koje mjere prikazani pokazatelji brzine. Poznato je da brzina ne može biti jedini kriterij u pravosuđu, ali ne smije se zanemariti. Idealno je imati brzo (efikasno) pravosuđe koje donosi kvalitetno obrazložene odluke za koje i pobjednička i gubitnička strana mogu pronaći uporišta u jasnim i pravednim propisima nakon što im je omogućeno iznošenje argumenata i sadržajna rasprava pred sudom. Međutim, pokazatelj vladavine prava za Hrvatsku iz sustava pokazatelja kvalitete javnog upravljanja Svjetske banke (Worldwide Governance Indicators) pokazuje loš rezultat koji izaziva posebnu zabrinutost (Slika 21).

Slika 21. Pokazatelji vladavine prava 2018. (od -2 do 2)

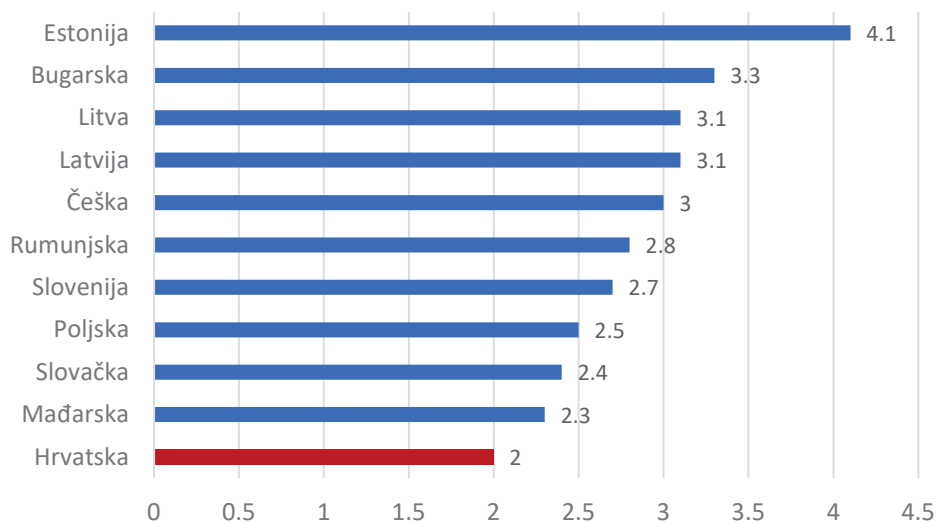
Izvor: Svjetska banka, Worldwide Governance Indicators

Hrvatske poduzetnike posebno brinu upravni postupci i Upravni sud pred kojim se vode postupci između regulatora i poduzetnika. Među njima se ističu porezni sporovi. Tendencija apriorne zaštite administracije – regulatora – ako postoji, nije dobar put iako ponekad predstavlja neizbježan ishod zbog loše napisanih propisa koji omogućuju široke interpretacije. Vladavina prava podrazumijeva visoku kvalitetu (jasnoću) propisa i jednak položaj administracije – regulatora i poduzetnika (te naravno građana) pred sudom. To je najvažniji element predvidivosti institucionalnog okvira.

Postavlja se pitanje je li s problemima u ovom segmentu povezan i jedan od važnijih pokazatelja Svjetskog gospodarskog foruma. Ta institucija koristi pokazatelj koji se naziva učinkovitost pravnog okvira u preispitivanju odluka regulatora, a smješta se u rubriku pokazatelja provjera i ravnoteža (engl. checks and balances), što je sama srž vladavine prava. Slika 22 dovoljno govori sama za sebe i poziva na žurnu reformu, jer Hrvatska se nalazi na začelju Nove Europe prema učinkovitosti pravnog okvira u preispitivanju odluka regulatora.

Najveća slabost se pokazuje u dijelu pravosudnog sustava koji služi preispitivanju odluka administrativnih regulatora.

Slika 22. Učinkovitost pravnog okvira u preispitivanju odluka regulatora (od 1 do 7)

Izvor: Svjetski gospodarski forum, Global Competitiveness Indeks

Brzina javne nabave i korupcija

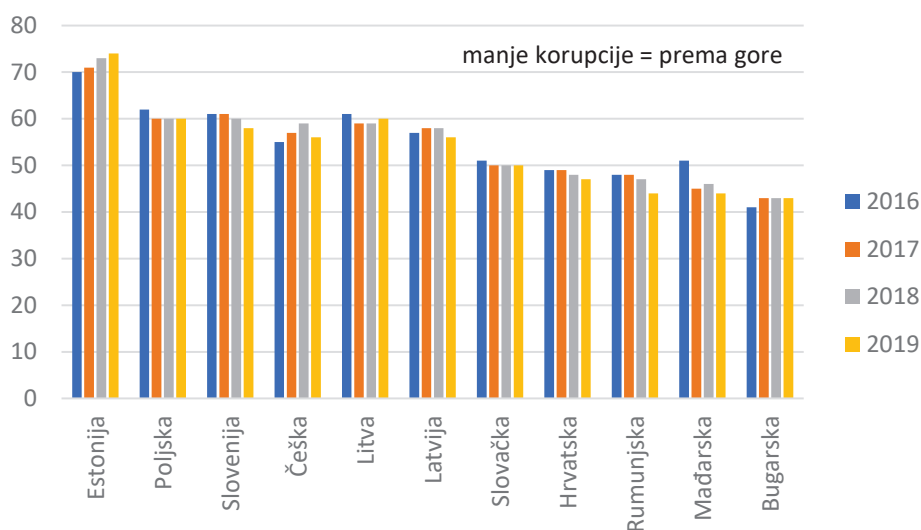
Hrvatsko tržište javne nabave jedno je od relativno najvećih u Novoj Europi. 46,6 milijarda kuna, koliko je iznosila vrijednost postupaka javne nabave za 2018. godinu, predstavlja oko 12% BDP-a. Iznos iz godine u godinu u apsolutnom i relativnom iznosu raste.

Za kvalitetu i učinke postupaka javne nabave ključne su brzina i predvidivost, odnosno transparentnost. Brzina i transparentnost umanjuju, a dobre kontrole potpuno isključuju mogućnost korupcije. Iako pouzdani i ažurni pokazatelji za međunarodne usporedbe javne nabave ne postoje, poduzetnička iskustva ukazuju na to da su ovi postupci u Hrvatskoj često spori, nedovoljno transparentni, a ponekad se provode na temelju nedovoljno precizne i stručno pripremljene dokumentacije.

Korupcija, odnosno sumnja u korupciju, poseban je problem koji prelazi okvire javne nabave. Korupcija ima izrazito negativan utjecaj na gospodarski rast i razvoj: usporava i poskupljuje gospodarske procese, tržišne sudionike stavlja u neravnopravan položaj te nagriza povjerenje. Posebno zabrinjava rezultat ankete poduzetnika koju je HUP predstavio potkraj 2019., koja je pokazala da percepcija poduzetnika o raširenosti korupcije u Hrvatskoj - raste. Provedba programa nulte tolerancije prema korupciji treba se naći među prioritetima vlade i drugih javnih tijela u Hrvatskoj. Indeks percepcije korupcije organizacije Transparency International za 2019. također je registrirao blago pogoršanje stanja vezana uz korupciju u usporedbi s ranijim godinama (Slika 23).

Suzbijanje korupcije i unaprjeđenje sustava javne nabave trebaju biti prioritet institucionalnih reformi.

Slika 23. Indeks percepcije korupcije Transparency International

Izvor: Transparency International

Indeks je još jednom pokazao i loš položaj Hrvatske u usporedbi s drugim zemljama iz usporedive skupine. Samo Rumunjska, Mađarska i Bugarska bilježe veću razinu percepcije korupcije od Hrvatske. Prema tome, osim visoke razine korupcije, imamo i pogoršanje njezine percepcije.

Brzina i odgovornost zaposlenika javnog sektora

Korupcija ima još jednu neželjenu posljedicu koja izravno usporava gospodarske procese. Većina javnih službenika i dužnosnika poštenu su i stručni ljudi koji su nezadovoljni korupcijom i neefikasnim sustavom kao i velika većina građana i poduzetnika. Međutim, donoseći odluke, ljudi su izloženi sumnji i mogućim optužbama za korupciju. Stoga će učiniti sve da ne uđu u zonu sumnje. Budući da upravo brzina odlučivanja i postupanja može izazvati sumnju ili optužbe o pogodovanju, izbjegavanje brzine postupanja i odgovornosti kroz odgađanje odluka i čekanje povoljnog trenutka ili okolnosti, postaju prešutno pravilo ponašanja u javnoj administraciji. Problem se često javlja kod postupaka javne nabave značajnije vrijednosti, ali i prelazi značaj takvih postupaka. Stoga administraciju treba reformirati provedbom koordiniranih mjera nulte tolerancije prema korupciji i nagrađivanjem brzine odlučivanja i preuzimanja odgovornosti.

Uz to, treba proširiti pametno osmišljen program «šutnja je pristanak» koji zaobilazi ovaj problem tako što svako odgađanje dovodi do automatske odluke. Rokovi šutnje mogu biti sektorski različiti, ali strogo postavljeni, i moraju se provoditi automatizmom. Načela ovog programa su jednostavna: ako javna odluka ne bude donesena po isteku propisanih rokova, smatrat će se da je pozitivna. Uvođenje ove regulacije u procese dodjele građevinskih dozvola počelo je davati rezultate, te se mjera treba proširiti na sve administrativne postupke.

Reforme u javnom sektoru trebaju biti praćene proširenjem i ambicioznom realizacijom akcijskih planova za administrativna rasterećenja i liberalizaciju tržišta. Predlaže se i uvođenje načela ukidanja dva stara propisa ako se donese jedan novi, što može zaustaviti pretjerano normiranje svih segmenata življenja

Reforme administracije trebaju ohrabriti službenike na brže donošenje odluka, uvesti ambiciozniji program "šutnja je pristanak" i program "2 za 1", kojim se uvođenje novog propisa prati ukidanjem većeg broja starih propisa.

ali i usmjeriti pažnju javne administracije na stare i suvišne propise koji se inače rijetko preispituju te pukom birokratskom inercijom nastavljaju svoj život.

U ovom smo poglavlju pokušali u prvi plan među preporuke za vođenje ekonomske politike istaknuti koncept poslovne brzine koji zavisi o brzini javne administracije. Još jednom vrijedi podsjetiti: i trošak i broj administrativnih procedura mogu se podnijeti ako je realizacija brza i ako postupci dovode do odluka u predvidivim rokovima. Nasuprot tome, limb trajanja administrativnih postupaka guši kreativnost i u krajnjim slučajevima dovodi do toga da poslovna zamisao prestaje biti relevantna.

Pregled pokazatelja brzine odvijanja procesa ukazao je na nekoliko konkretnih preporuka:

- Porezna administracija treba ubrzati postupke u dijelu oporezivanja dobiti.
- Pravosuđe treba skratiti vrijeme provedbe odluka i unaprijediti cjelokupan insolventni postupak.
- Opće jačanje vladavine prava treba pretočiti u jačanje pravnog okvira za preispitivanje odluka regulatora (upravni sudovi).
- Treba ubrzati postupke javne nabave, ohrabriti uključene na brže donošenje odluka.
- Borba protiv korupcije od najveće je važnosti i treba biti popraćena jačanjem osobne odgovornosti zaposlenih u javnom sektoru.
- Brzinu postupanja i odlučivanja treba adekvatno nagraditi.
- Kriterije potvrde šutnjom administracije treba proširiti i skratiti vrijeme za automatsku potvrdu.
- Provedbom programa «Dva za jedan» (ukidanje dva stara propisa za jedan novi) stvorit će se poticaj za likvidaciju nepotrebnih propisa.
- Akcijske planove za otklanjanje administrativnih barijera i liberalizaciju tržišta treba ambicioznije ostvarivati.

Zaključak: cilj i preporuke

Ovogodišnja Bijela knjiga nije se bavila zahtjevnim i prevažnim područjima obrazovanja, tržišta rada i kapitala, mirovinskim i zdravstvenim sustavom te teritorijalnim ustrojem zemlje. Ove su teme „žrtvovane” zbog fokusa na jasan cilj i manji broj konkretnih mjera koje se mogu provesti odmah kako bi se gospodarski rast ubrzao.

Kriza povezana s pandemijom bolesti COVID-19 dodatno naglašava zahtjev za promjenama. Izlazak iz krize u velikoj će mjeri zavisiti o buđenju gospodarske i društvene dinamike na koju će vlada zbog smanjenja fiskalnog kapaciteta, unatoč dodatnim EU sredstvima, sve manje moći utjecati.

Glavna poruka Bijele knjige 2020. stoga glasi: ako Hrvatska želi ubrzati razvoj, zaustaviti iseljavanje, stimulirati povratak i privući ljude koji idejama, kapitalom i osobnom produktivnošću mogu doprinijeti razvoju zemlje, onda konkurentnost nema alternativu. A konkurentnost je, prije svega, kreativnost, brzina.

Brzina odlučivanja i odvijanja investicijskih i poslovnih procesa bitan je sastojak konkurentnosti. Isticanje poslovne brzine u prvi plan počiva na činjenici da utrošak vremena predstavlja mjeru trošenja najvažnijeg resursa – ograničenog vremena u kojem poslovne zamisli ostaju relevantne. Dobar poslovni projekt koji zapošljava i podiže produktivnost može otpjeti i veći broj procedura i neke dodatne troškove, samo ako ne mora trpjeti najveći trošak – sporost uzrokovanu administracijom.

Ubrzanje poslovnog života zemlje treba postati glavna mjera povećanja konkurentnosti. Hrvatska ne može biti poslovna destinacija koja privlači ulaganja niskim troškovima poput jeftinoga rada. Osim općim ubrzanjem procesa i postupaka, troškovni položaj naspram drugih država treba poboljšati poreznom reformom koja će imati za cilj uspostavu međunarodne porezne konkurentnosti. Stoga prva preporuka glasi:

1. Poboljšanje međunarodne porezne konkurentnosti

Međunarodna porezna konkurentnost hrvatskoga gospodarstva može se povećati uvođenjem jedinstvene i niske stope poreza na dohodak, smanjenjem stope poreza na dobit, većim olakšicama za izdatke za istraživanja i razvoj i otklanjanjem najvećega dijela parafiskalnih nameta, za što su potrebne duboke promjene u sektoru državnih poduzeća - njihova depolitizacija, profesionalizacija i djelomična privatizacija.

Strog nadzor nad rashodnom stranom proračuna preduvjet je ostvarenja ove preporuke. U dijelu smanjenja parafiskalnih nameta neophodno je utvrditi jedinstvenu metodologiju njihova praćenja i mjerenja, uspostaviti aplikativnu podršku za transparentan i ažuran javni registar, identificirati najvažnija opterećenja te ih znatno smanjiti s ciljem jačanja konkurentnosti gospodarstva.

Postupke eliminacije parafiskalnih nameta treba uskladiti s postupcima za ubrzanje poslovanja koji su opisani u drugoj i trećoj preporuci.

2. Ubrzanje administrativnih i sudskih postupaka

Ubrzanje porezne administracije u dijelu oporezivanja dobiti, skraćivanje provedbe sudskih odluka i općenito sudskih procesa uz naglasak na postupke za rješavanje insolventnosti, tek je prvi skup „vatrogasnih mjera” na tragu ubrzanja poslovnih procesa. Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj zagovara afirmaciju koncepta poslovne brzine koja dijelom zavisi o brzini javnog sektora, kako bi se ubrzanjem oslobodilo vrijeme za kreativnost, ulaganja u istraživanja i razvoj, učenje i bržu realizaciju investicija, te otvaranje novih radnih mjesta. Hrvatskoj nedostaje gospodarska dinamika, a sporost postupaka i odluka jedan je od glavnih razloga prevladavajuće inercije i nesklonosti promjenama. Preporuka broj 5 - reforma javne administracije - može se zasnovati na konceptu brzine i digitalizacije postupaka, uz pridruživanje drugih mjera koje su objašnjene u okviru ostalih preporuka.

3. Jačanje vladavine prava

Opće jačanje vladavine prava treba pretočiti u jačanje pravnog okvira za preispitivanje odluka regulatora. Analiza poslovne brzine otkrila je velike razlike u postupanjima porezne uprave, pri čemu se dugi i komplicirani postupci u procesu oporezivanja dobiti pokazuju kritičnima u međunarodnoj komparaciji. Sudski procesi su generalno spori, no najvažniji faktor sporosti povezan je s provedbom donesenih sudskih odluka. Provedba insolventnijskoga prava, poznato je, desetljećima predstavlja rak ranu trgovačkog pravosuđa. Ova je analiza pokazala još jedan važan problem: moguću neravnopravnost i nemoć poduzetnika u preispitivanju odluka administrativnih regulatora. Položaj dviju strana treba uravnotežiti u skladu s načelima vladavine prava.

4. Ubrzanje javne nabave i borba protiv korupcije

Poboljšanje (ubrzanje) postupaka javne nabave i jačanje borbe protiv korupcije, čija se percepcija ponovo pogoršava, sljedeći su prioritet. Provedba mjera neće biti moguća bez šireg okvira reforme javne administracije. Ta reforma treba uključiti jačanje osobne odgovornosti dužnosnika i službenika. Njihova brzina odlučivanja i postupanja treba biti adekvatno nagrađena, ali u strožem upravljačkom okviru.

5. Reforma javne administracije

Osobnu odgovornosti dužnosnika i javnih službenika treba ojačati, a brzinu odlučivanja i postupanja nagraditi u okviru ambiciozne provedbe programa „šutnja je pristanak” i načela ukidanja dva stara propisa ako se donese jedan novi. Postojeće akcijske planove za otklanjanje barijera i liberalizacije tržišta treba proširiti i ambicioznije realizirati, a privatni sektor snažnije uključiti u pripremu i korištenje EU sredstava.

Na kraju, sa žaljenjem možemo zaključiti da strepimo nad odgovorom na pitanje može li se u Hrvatskoj ostvariti ambiciozan cilj ubrzanja rasta kroz modernizaciju gospodarske strukture i okretanje istraživanju, razvoju, inovacijama i industrijama više dodane vrijednosti. Dosadašnje iskustvo upućuje na niječan odgovor. Zbog toga se i ovogodišnja Bijela knjiga više bavila institucionalnim okvirom nego samim ulaganjima u R&D. Nužni uvjeti za prijelaz u fazu kreacije i gospodarske dinamike još nisu zadovoljeni zbog slabog institucionalnog okvira.

Ipak, vjerujemo da usredotočen i usklađen program reformi može zaustaviti iseljavanje, privući ljude i podići razinu razvoja. Jasno je da predložene mjere unatoč njihovu fokusu i skladu neće biti dovoljne da širom zemlje počnu nicati istraživački centri i tehnološki parkovi. Utoliko predložene mjere ne jamče transformaciju, ali otvaraju priliku.

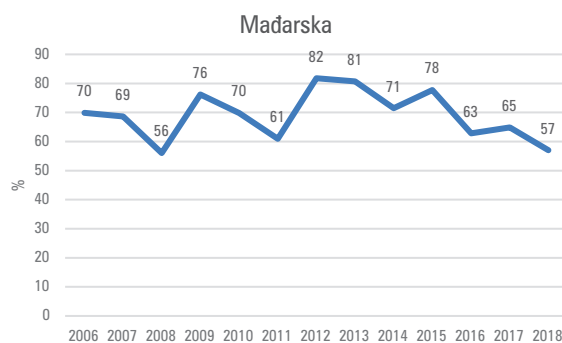
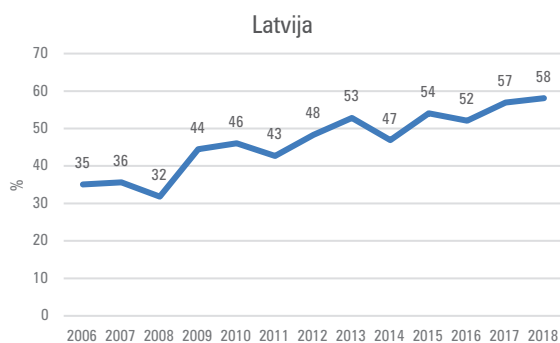
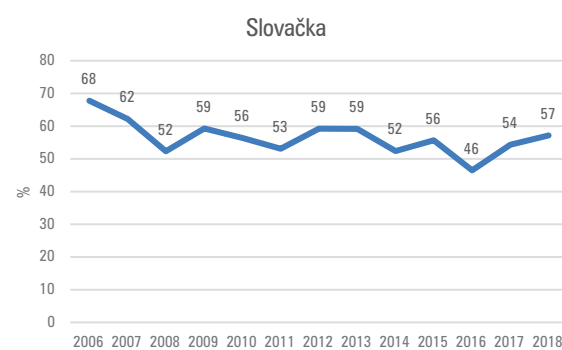
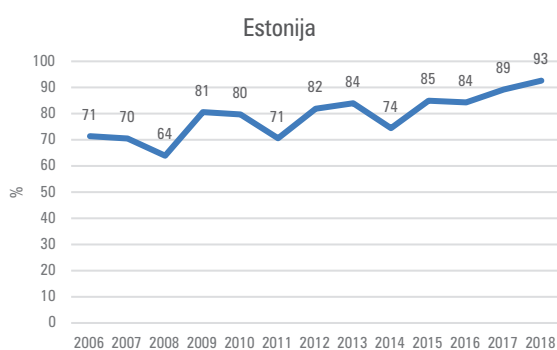
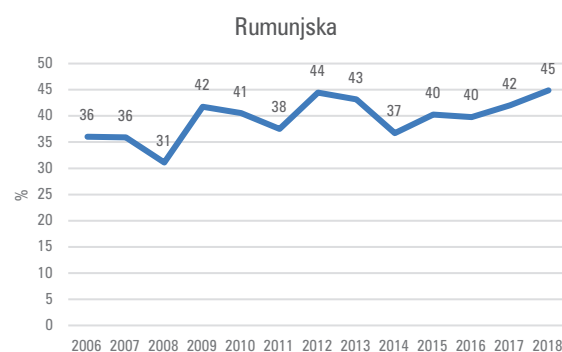
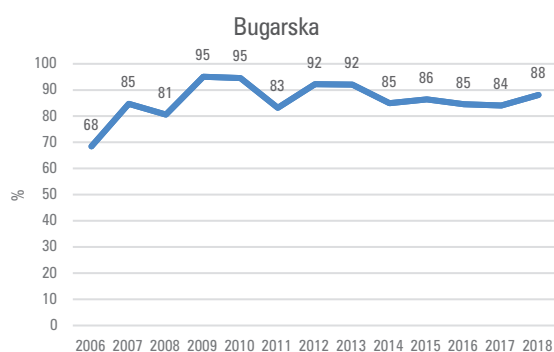
Duboka promjena ipak zahtijeva nešto više - promjenu društvene paradigme. To se odnosi na način funkcioniranja javnog sektora u najširem smislu, što uključuje i politički sustav. Kako bismo u punoj mjeri shvatili položaj u kojem se trenutno nalazimo, dovoljno je pogledati neke od pokazatelja koji su prikazani u ovoj Bijeloj knjizi i zapitati se: zašto se Hrvatska uspoređuje s bivšim socijalističkim zemljama koje su u međuvremenu postale članice EU a, kada se u takvim usporedbama uglavnom pokazuju prosječni ili ispodprosječni rezultati? Sve su glasnjiji oni koji dvoje o koristima takvih indikatora i usporedbi. Ponavljaju da je konkurentnost trajno izgubljena i da nam preostaju samo usporedbe s Bugarskom, Grčkom i preostalim dijelom jugoistočne Europe koji se još nije priključio Europskoj uniji. Filozofija je to mirenja sa statusom quo i težnja prema definiranju „uspjeha” preskakanjem sve niže postavljenih letvica. Kao da regresija ciljeva prožima čitavo društvo.

Naša je poruka drugačija: Zašto Hrvatska na grafikonima međunarodnih usporedbi ne bi stajala u onim dijelovima slika gdje je rezerviran prostor za najbolje u srednjoj i istočnoj Europi? Zašto za dvadeset godina Hrvatsku, umjesto sa Češkom i Poljskom, ne bismo mjerili i s Nizozemskom i Njemačkom? Mnoge stvari koje su u početku zvučale ludo, u povijesti su ostvarene. No nisu se ostvarile same od sebe, već tako što je netko postavio cilj. Ljudi su potom u taj cilj povjerovali i onda je netko sustavno, uporno i s velikim ulogom znanja i fokusirane energije radio na ostvarenju. Naših pet preporuka nisu sve što je potrebno učiniti da se postigne ambiciozni cilj, ali mogu značiti prvi korak prema krajnjem odredištu razvijene, pravedne, tehnološki napredne i europske Hrvatske.

Dodatak: Izravna strana ulaganja u Srednjoj i Istočnoj Europi

Kretanja FDI u duljem vremenskom razdoblju pokazuju značajne razlike među državama Nove Europe. Dvije zemlje čiji se koncept privlačenja FDI zasnivao na troškovnoj efikasnosti (prvenstveno na niskom trošku rada) - Bugarska i Slovačka - više ne bilježe rast omjera FDI i BDP-a. Stagnacija na zatečenoj razini primjećuje se i u Mađarskoj, gdje je omjer jednak kao prije Velike recesije potkraj prvog desetljeća dvadeset i prvog stoljeća.

Među gospodarstvima koja razvoj temelje na troškovnoj efikasnosti, rastući trend postoji još u Rumunjskoj. Rumunjska je dobro iskoristila proteklih desetak godina što se vidi i prema uvjerljivo najbržoj konvergenciji u periodu nakon krize (Slika 1 u tekstu). Može se pretpostaviti da su izravna strana ulaganja, posebno u auto-industriju, u tome odigrala važnu ulogu. Rumunjska

slijedi put Slovačke s vremenskim zaostatkom, što se vidi i prema tome da obje zemlje nemaju osobito kvalitetnu poslovnu klimu.

Velika recesija je dobar orijentir za identifikaciju trenda. Poljska, Latvija, Estonija i Češka - sve četiri uspješne zemlje - zadržale su rastući trend omjera FDI i BDP-a. Slovenija je posebno zanimljiv slučaj. Do izbijanja velike recesije 2008/2009. Slovenija je bila relativno zatvorena za izravna strana ulaganja: omjer FDI i BDP-a bio je uvjerljivo najniži među zemljama Nove Europe. U isto vrijeme, Slovenija gotovo i nije konvergirala - rasla je jedva primjetno brže od prosjeka EU za razliku od ostalih prikazanih država. (Slika 1 u tekstu). Moglo bi se reći da je Slovenija živjela na "staroj slavi" povezanoj s razmjerno najpovoljnijom razvojnom pozicijom u početku devedesetih. Zbog slovenskog spavanja "na lovorikama" dogodio se vrlo slab odgovor na krizu 2008/2009. i Češka je pretekla Sloveniju na mjestu najrazvijenije zemlje Nove Europe. Iako je omjer FDI i BDP i danas najniži u Sloveniji, susjedna zemlja se u proteklih pet godina sve više oslanja na FDI. Konvergencijski proces dobio je novi zamah, iako vrijedi zabilježiti da je Slovenija oduvijek imala najvišu razinu ulaganja u R&D (u % BDP-a) među promatranim državama. Hrvatska bilježi blagi uzlazni trend ako zanemarimo neobjašnjenu varijaciju u podacima za 2007.

Izvor: UNCTAD

Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj (FICC)

O nama

Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj je poslovno udruženje osnovano je 2012. godine s ciljem unaprjeđenja općeg raspoloženja u Republici Hrvatskoj vezanog uz ulaganje i poslovanje. Udruženje predstavlja strane ulagače putem suradnje i dijaloga s vladinim institucijama, poslovnim udruženjima u Hrvatskoj i inozemstvu te kreirajući snažne veze među stranim ulagačima u Hrvatskoj, kao i onima koji žele ulagati u Hrvatsku. Kao poslovno udruženje, USU je odlučan doprinijeti stvaranju jačeg prijateljskog okruženja za ulagače u Hrvatskoj kao i povoljniju klimu za poslovanje u cjelini. Točnije, usmjeriti se na osiguranje pravne predvidljivosti, učinkovite administracije, transparentnost i potporu na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Ciljevi

Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj postavilo je sljedeće ciljeve kojima želi poboljšati investicijsku klimu u Hrvatskoj te stvoriti povoljnije poslovno okruženje:

- Unaprijediti opće raspoloženje u Republici Hrvatskoj vezano za ulaganje i poslovanje.
- Predstavljati, zastupati i popularizirati zajednička mišljenja i stavove svojih članova, s ciljem da se unaprijedi zajednički interes i potaknu strana ulaganja.
- Poboljšati komunikaciju, suradnju i stalni dijalog između Udruženja i nadležnih tijela Republike Hrvatske.
- Suradivati s nadležnim tijelima Republike Hrvatske na prevladavanju poteškoća i prepreka koje mogu nastati u odnosima sa stranim ulagačima i u gospodarskim odnosima s drugim zemljama.
- Promicati interese međunarodne poslovne zajednice u Hrvatskoj.
- Obavještavati svoje članove i druge zainteresirane strane o ulagačkoj klimi u Hrvatskoj.
- Komunicirati s drugim udrugama stranih ulagača u regiji kako bi sve strane imale koristi od razmjene iskustava s ciljem unaprjeđenja gospodarstva u regiji.

Od svog osnutka Udruženje stranih ulagača u Hrvatskoj redovito u obliku Bijele knjige objavljuje svoje prijedloge vezane za poboljšanje u raznim industrijama, sa svrhom povećanja atraktivnosti Hrvatske kao zemlja za ulaganje.

Bijela knjiga o stranim ulaganjima u Hrvatsku i njihovih učinaka na gospodarstvo i društvo prvi je dokument takve vrste, te daje pregled trenutnog stanja u vezi sa stranim ulaganjima, kao i preporuke za poticanje promjene u hrvatskom poslovnom okruženju što posljedično potiče strana ulaganja u zemlji.

Upravljačka struktura

Skupština

Najviše tijelo Udruženja stranih ulagača u Hrvatskoj je Skupština koju čine predstavnici svih redovnih članova Udruženja. Skupština se sastaje najmanje jednom godišnje kako bi raspravljala i donijela odluke vezane uz ostvarenje ciljeva Udruženja.

Upravni odbor

Upravni odbor je izvršno tijelo Udruženja stranih ulagača u Hrvatskoj i odgovoran je za strateško usmjeravanje i djelovanje Udruženja. Čini ga najmanje pet, a najviše devet članova, i to predsjednik, dva potpredsjednika te dva do šest članova. Predsjednika i članove Upravnog odbora bira Skupština na mandat od dvije godine.

Mladen Fogec

Predsjednik

Mladen Fogec rođen je 1959. godine u Zagrebu gdje je završio studij Elektrotehnike i računarstva te stekao zvanje diplomiranog inženjera elektrotehnike. Nakon studija zapošljava se u tvrtci ATM Inženjering, koja je kasnije prešla u vlasništvo Siemens, na poslovnima projektiranja automatizacije industrijskih postrojenja i procesa. Nakon dvije godine prelazi u Banex, tadašnjeg distributera i Siemensova predstavnika za područje bivše Jugoslavije, gdje preuzima mjesto prodajnog inženjera odakle po osnivanju Siemens u Hrvatskoj prelazi na mjesto prodajnog menadžera. Krajem osamdesetih, u sklopu tadašnjeg Siemensova predstavništva tvrtke Banex u Zagrebu, Mladen Fogec je pokrenuo poslovanje prodaje i servisa Siemensovih ultrazvučnih uređaja i elektro-medicinske opreme za tržište cijele regije da bi 1997. godine preuzeo funkciju direktora Siemensova odjela za medicinska rješenja i opremu.

Dužnost predsjednika Uprave Siemens Hrvatska preuzeo je 2009. godine, a na tu je poziciju došao s mjesta direktora Siemensove divizije za medicinska rješenja i opremu. Na mjestu predsjednika Uprave Siemens Hrvatska bio je zadužen za rast i razvoj kompanije u području Industrije i Energije kao i za povećanje izvoza i konkurentnosti tvrtke na domaćem tržištu i tržištu susjednih zemalja. Mladen Fogec predsjednik je Udruženja stranih ulagača u Republici Hrvatskoj, član Uprave Njemačko-hrvatske industrijske i trgovinske komore te član Upravnog odbora Hrvatsko-austrijske trgovinske komore.

Mladen Fogec, predsjednik Udruženja stranih ulagača u Hrvatskoj

*Tomislav Šlat, direktor 3M
za jugoistočnu Europu*

Tomislav Šlat
Potpredsjednik

Tomislav Šlat, direktor 3M kompanije za regiju Jugoistočna Europa, rođen je 1961. u Zagrebu, gdje je diplomirao i kasnije magistrirao na Ekonomskom fakultetu. Započeo je svoju karijeru u Exportdrvu, a 3M kompaniji pridružio se 1988. godine. Posljednjih 30 godina na raznim funkcijama vodi poslovni razvoj 3M-a u zemljama Istočne Europe, te je kroz to razdoblje bio odgovoran i za razne proizvodne divizije. Posljednjih godina obnaša funkciju regionalnog direktora za sveukupne aktivnosti lokalnih ureda u Adriatic regiji, a nakon toga i u regiji Jugoistočna Europa.

Od 2000. – 2002. bio je predsjednik Američke trgovačke komore u Hrvatskoj, a jedan je i od osnivača Poslovnog vijeća za konkurentnost (kasnije Nacionalno vijeće za konkurentnost), te je aktivan član više poslovnih udruženja.

*Viktor Pavlinić, predsjednik
Uprave Telemach Hrvatska*

Viktor Pavlinić
Potpredsjednik

Viktor Pavlinić je trenutno Predsjednik Uprave Telemach Hrvatska. Osamnaestogodišnje iskustvo u telekomunikacijskoj industriji stekao je na raznim pozicijama u odjelima financija, prodaje i logistike. Viktor je započeo svoju karijeru u HT d.d. 1997. godine u odjelu logistike. 2002. godine priključio se financijskom timu HT d.d., prvo u odjelu računovodstva, a od 2005. godine u odjelu kontrolinga T-Mobile. 2008. godine, Viktor se pridružio Tele2 kao voditelj odjela kontrolinga, a 2011. godine je imenovan glavnim financijskim direktorom i članom Uprave. Od 1. travnja 2016. godine, Viktor Pavlinić preuzeo je poziciju Predsjednika uprave Tele2 Hrvatska. Diplomirao je ekonomiju na Sveučilištu u Zagrebu.

Vedrana Jelušić Kašić

Član Upravnog odbora

Vedrana Jelušić Kašić partnerica je u Odjelu financijskog savjetovanja Deloitte d.o.o., koji pruža stručne savjete u području spajanja i preuzimanja, financijskog restrukturiranja, pristupa kapitalu i forenzike. Vedrana ima više od 20 godina rukovoditeljskog iskustva pri donošenju odluka vezanih za poslovanje i ulaganja stečeno u međunarodnim financijskim institucijama. Prije nego što se priključila Deloitteu, Vedrana je bila Direktorica Europske banke za obnovu i razvoj za Hrvatsku, Sloveniju, Mađarsku i Slovačku te je bila odgovorna za strategiju i izvršenje poslovnog plana kroz ulaganja i podršku institucionalnim reformama u tim zemljama. U ulozi Više bankarice, Vedrana je izravno vodila više od 40 transakcija u 12 država središnje i jugoistočne Europe. Bila je član nadzornih odbora u nekoliko prehrambenih i trgovinskih društava u regiji uključujući Atlantic Grupu, Tikveš, VF Komerc i druge. Dodatno je poslovno iskustvo stekla u banci Raiffeisen Bank u Hrvatskoj, Merrill Lynch Private Client Group u SAD-u, Hrvatskoj narodnoj banci i Monte Titoli u Italiji. Vedrana je magistrirala iz područja međunarodne ekonomije i financija na Sveučilištu Brandeis, Massachusetts, SAD i diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu.

*Vedrana Jelušić Kašić,
partnerica u Odjelu financijskog
savjetovanja Deloitte*

Zoltán Áldott

Član Upravnog odbora

Zoltán Áldott predsjednik je Nadzornog odbora MOL Grupe. Karijeru je započeo 1990. godine kao suradnik u Creditum Financial Consulting. Od 1992. do 1995. obnašao je razne funkcije u kompaniji Eurocorp Financial Consulting. Potom se 1995. godine pridružuje MOL-u gdje vodi Odjel za privatizaciju. Od 1997. do 1999. direktor je Odjela za kapitalna tržišta, a od 1999. do 2000. obnaša dužnost direktora Odjela za strategiju i poslovni razvoj. Od studenog 2000. do lipnja 2001. zamjenik je izvršnog direktora za strategiju i poslovni razvoj MOL-a, a od lipnja 2001. izvršni direktor za strategiju i poslovni razvoj. Od rujna 2004. do lipnja 2011. godine obnašao je funkciju izvršnog direktora za istraživanje i proizvodnju MOL Grupe. Od listopada 2003. godine do travnja 2010. bio je član Nadzornog odbora Ine. Od travnja 2010. do rujna 2018. godine obnašao je funkciju predsjednika Upravnog odbora INA-e. Zoltán Áldott diplomirao je ekonomiju na Sveučilištu u Budimpešti.

*Zoltán Áldott, Predsjednik
Nadzornog odbora MOL Grupe*

Burak Baykan, regionalni direktor Dogus Holdinga za Hrvatsku i Crnu Goru

Burak Baykan
Član Upravnog Odbora

Rođen je 1975. godine u Istanbulu, Turskoj. Diplomirao je na Boğaziçi Sveučilištu, Fakultet poslovnog menadžmenta, Odsjek za politiku i međunarodne odnose 1998. godine, i sa Touro Sveučilišta u Moskvi 2001. godine, gdje je završio magisterij poslovnog menadžmenta (specijalizacija Marketing). Od 1999. do 2009. godine radio je u Rusiji, na više izvršnih pozicija, bio je komercijalni direktor za JVT Dynamic Logistics i regionalni voditelj prodaje u Koleksiyon Mobilyi. U prosincu 2007. započinje karijeru u Dogus Holdingu (Moskva, Rusija) kao savjetnik direktora. U siječnju 2010. je postao dio Odjela za ulaganje, te počinje raditi kao Regionalni direktor za Hrvatsku i Crnu Goru, gdje je odgovoran za strateško usmjeravanje i za tekuće poslovanje u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Burak Baykan predsjednik je DEIK –a, za Tursko – hrvatsko poslovno vijeće, član odbora DEIK-a za Tursko – crnogorsko poslovno vijeće, član Udruženja stranih ulagača te član Hrvatsko-turske udruge prijateljstva.

Sandro Baričević, direktor EQUESTRIS d.o.o.

Sandro Baričević
Glavni tajnik

Rođen 1970. godine u Rijeci. Posjeduje više od 26 godina međunarodnog generalnog menadžmenta, kao i iskustvo u odnosima s javnošću i komunikacijama, od čega 17 godina u The Coca-Cola Company. Trenutno je izvršni direktor EQUESTRIS-a, konzultantske i komunikacijske agencije specijalizirane za korporativnu strategiju, stratešku komunikaciju te zagovaranje i lobiranje. U prethodnim ulogama bio je direktor komunikacija za Europu u tvrtki Coca-Cola, kao i direktor za odnose s javnošću i komunikacije za različita zemljopisna područja Europe i Euroazije. Također, bio je član uprave Coca-Cola Adria Ltd., kao i Tajnik-rizničar Američke gospodarske komore (AmCham) Hrvatska u dva mandata. Njegovo iskustvo uključuje kampanje za javne politike, vladine i regulatorne poslove, opće upravljanje, komunikacije i odnose s medijima, unutarne i izvršne komunikacije, komunikaciju o održivosti, odnose s dionicima, strategiju i inicijative održivosti, brand PR, upravljanje pitanjima i odnose sa zajednicom.

Službeno certificirani stručnjak za odnose s javnošću i komunikacije s internacionalnim MBA iz marketinga i financija te laureatom Europske nagrade za izvrsnost od strane Europskog udruženja komunikacijskih direktora.

Članovi

